

โครงการวิจัยทางเภสัชศาสตร์

เรื่อง

พฤติกรรมการใช้ผลิตภัณฑ์สมุนไพรของบุคลากรในมหาวิทยาลัยบูรพา
Herbal Products Using Behavior Among Burapha University personnel

โดย

นสภ. นีอาเกี๊ยะ หะยีนีเลาะ	รหัสสถิติ 60210122
นสภ. ณัฐชยา เทียงภักดี	รหัสสถิติ 60210189
นสภ. พัชชาภา จิตตานุปัสน์	รหัสสถิติ 60210202

โครงการวิจัยทางเภสัชศาสตร์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร

ปริญญาบัณฑิต ปีการศึกษา 2564

คณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

โครงการวิจัยทางเภสัชศาสตร์

เรื่อง

พฤติกรรมการใช้ผลิตภัณฑ์สมุนไพรของบุคลากรในมหาวิทยาลัยบูรพา
Herbal Products Using Behavior Among Burapha University personnel

โดย

นสภ. นีอาเกี๊ยะ หะยีนีเลาะ

รหัสสถิติ 60210122

นสภ. ณัฐชยา เทียงภักดิ์

รหัสสถิติ 60210189

นสภ. พัชชาภา จิตตานุปัสน์

รหัสสถิติ 60210202

โครงการวิจัยทางเภสัชศาสตร์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร

ปริญญาบัณฑิต ปีการศึกษา 2564

คณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

คำนำ

การใช้ผลิตภัณฑ์สมุนไพรมีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้นในปัจจุบัน ซึ่งได้รับอิทธิพลจากการสนับสนุนเชิงนโยบายของรัฐบาลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องที่ช่วยส่งเสริมและผลักดันให้ประชาชนตระหนักและเห็นความสำคัญของการพัฒนาสมุนไพรไทย สืบเนื่องจากสมุนไพรไทยถือเป็นภูมิปัญญาและทรัพยากรที่สำคัญของประเทศ อีกทั้งปัจจัยหนึ่งมาจากความต้องการในการบริโภคเพื่อการสร้างเสริมและดูแลสุขภาพของประชาชนเอง ซึ่งสมุนไพรสามารถปรับเปลี่ยนเป็นผลิตภัณฑ์ได้หลายชนิด อาทิ ยาพัฒนาจากสมุนไพร สารสกัดจากสมุนไพร ผลิตภัณฑ์สปา และเครื่องสำอาง สอดคล้องกับการส่งเสริมภาคอุตสาหกรรมของผู้ประกอบการที่พยายามพัฒนาผลิตภัณฑ์ด้านการแปรรูปสมุนไพรเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้บริโภค ดังนั้นจะเห็นได้ว่าพฤติกรรมของผู้บริโภคหรือประชาชนเป็นปัจจัยหนึ่งที่สำคัญต่อการพัฒนารวมทั้งการใช้ผลิตภัณฑ์สมุนไพร

โดยส่วนใหญ่พบว่าผู้บริโภคและประชาชนยังมีปัญหาเกี่ยวกับพฤติกรรมการใช้ผลิตภัณฑ์สมุนไพร และยังขาดความรู้ ความมั่นใจในการใช้ผลิตภัณฑ์สมุนไพร ดังนั้นโครงการวิจัยนี้เป็นข้อมูลที่มีประโยชน์ต่อการนำไปสร้างกลยุทธ์พัฒนารูปแบบการใช้ผลิตภัณฑ์สมุนไพรในเชิงนโยบาย หรือส่งเสริมการใช้ผลิตภัณฑ์สมุนไพรอย่างสมเหตุสมผลต่อไปและคาดหวังจะเป็นประโยชน์ต่อผู้บริหารและผู้ปฏิบัติงานเพื่อใช้ประกอบการพิจารณาปรับปรุงพัฒนานโยบายการส่งเสริมการใช้ผลิตภัณฑ์สมุนไพรให้ตรงกับปัญหาและความต้องการของบุคลากรในอนาคต

คณะผู้จัดทำ

โครงการวิจัยทางเภสัชศาสตร์ ปีการศึกษา 2564

เรื่อง พฤติกรรมการใช้ผลิตภัณฑ์สมุนไพรของบุคลากรในมหาวิทยาลัยบูรพา

ผู้จัดทำโครงการวิจัยทางเภสัชศาสตร์

1. นสภ. นีอาภัสระ หะยิโนเลาะ	รหัสสถิติ 60210122
2. นสภ. ณัฐชยา เทียงภักดิ์	รหัสสถิติ 60210189
3. นสภ. พิชชาภา จิตตานุปัสน์	รหัสสถิติ 60210202

อาจารย์ที่ปรึกษาโครงการวิจัยทางเภสัชศาสตร์

1. ญญ.ดร.พรทิพย์ พามนตรี	(ที่ปรึกษาหลัก)
2. ภก.ผศ.ดร.บุญดิศย์ วงศ์ศักดิ์	(ที่ปรึกษาร่วม)

บทคัดย่อ

ในปัจจุบันประชาชนในประเทศไทยมีความต้องการใช้สมุนไพรเพิ่มขึ้น ลักษณะของกลุ่มประชากรที่ต่างกันมีผลต่อพฤติกรรมการใช้สมุนไพรแตกต่างกันไป จากการศึกษาด้านพฤติกรรมที่ผ่านมาพบว่ามียาสมุนไพรที่ศึกษาแตกต่างกันไป แต่ยังไม่มีการศึกษาของกลุ่มบุคลากรในสถาบันอุดมศึกษา การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพฤติกรรมและปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการใช้ผลิตภัณฑ์สมุนไพรของบุคลากรในมหาวิทยาลัยบูรพา โดยมีรูปแบบการศึกษาแบบภาคตัดขวางและมีการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถามในเดือนมีนาคม 2565 มีวิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบสุ่มอย่างเป็นระบบ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา วิเคราะห์การทดสอบพิชเชอร์ สถิติสัมพันธ์สหสัมพันธ์ของสเปียร์แมน และการถดถอยแบบลอจิสติก โดยใช้การวิเคราะห์ univariate analysis คัดเลือกตัวแปรที่มีค่า $p \text{ value} < 0.05$ เข้าโมเดลทำนาย multivariable analysis เพื่อหาปัจจัยทำนายร่วมของพฤติกรรมที่ดีของการใช้ผลิตภัณฑ์สมุนไพร ผลการศึกษาพบว่ามียาสมุนไพรที่ตอบแบบสอบถามจำนวน 65 คน (อัตราการตอบกลับร้อยละ 19.3) โดยส่วนใหญ่มีพฤติกรรมการใช้ผลิตภัณฑ์สมุนไพรอยู่ในระดับสูง ร้อยละ 56.9 เมื่อทำการวิเคราะห์ univariate analysis พบตัวแปรที่ถูกคัดเลือกเข้าโมเดลทำนาย ได้แก่ เพศ ประวัติการเจ็บป่วยในรอบ 1 ปีที่ผ่านมา การรับรู้ผ่านบุคคลในครอบครัว/เพื่อนร่วมงาน การรับรู้ผ่านบุชชายของทางสรรพสินค้า และการรับรู้ผ่านสื่อสิ่งพิมพ์ ผลการวิเคราะห์ multivariable logistic regression พบว่า เพศหญิง ($OR = 9.81$; $95\%CI = 2.25-42.89$, $p \text{ value} = 0.002$) ไม่มีประวัติการเจ็บป่วยในรอบ 1 ปีที่ผ่านมา ($OR = 3.80$; $95\%CI = 1.08-13.38$, $p \text{ value} = 0.038$) และการรับรู้ข้อมูลผลิตภัณฑ์สมุนไพรผ่านสื่อสิ่งพิมพ์ ($OR = 7.58$; $95\%CI = 1.79-32.11$, $p \text{ value} = 0.006$) เป็นปัจจัยทำนายร่วมของพฤติกรรมที่ดีของการใช้ผลิตภัณฑ์สมุนไพร โดยสรุปปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อพฤติกรรมการใช้ผลิตภัณฑ์สมุนไพรในทางที่ดี ได้แก่ เพศหญิง กลุ่มที่ไม่มีประวัติการเจ็บป่วยในรอบ 1 ปีที่ผ่านมา และการรับรู้ข้อมูลผลิตภัณฑ์สมุนไพรผ่านสื่อสิ่งพิมพ์

อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก.....

Senior Project Academic Year 2021

: Herbal Products Using Behavior Among Burapha University personnel

By

1. Ms. Ni-arkilah Hajiniloh ID 60210122
2. Ms. Natchaya Tiangphak ID 60210189
3. Ms. Patchapa Jittanupat ID 60210202

Advisor:

1. Dr. Porntip Parmontree Ph.D (Major advisor)
2. Assist. Prof. Dr.Boonyadist Vongsak Ph.D (Co-advisor)

Abstract

Currently, herbal medicine is in high demand in Thailand. The characteristics of different people affect the use of herbal medicine. In the previous study, behavior on herbs was different in samples, but no one has studied in higher education institutions. This study aimed to examine herbal products use behavior and the factors that have a correlation with herbal products use behavior among Burapha University personnel. This cross-sectional study was conducted on personnel at Burapha University. A systematic sampling technique was used to recruit samples. The data was collected through a questionnaire in March 2022. The statistics used for data analysis included descriptive statistics, Fisher's exact test, Spearman rank correlation coefficient, and regression analysis by using univariate analysis for selecting a variable with $p < 0.2$ and using the multivariable logistic regression model for predictive factors of herbal products using behavior. Sixty-five out of 342 personnel (19.3% response rate) were recruited. This study revealed a high level of herbal products using behavior (56.9%) and the factors of satisfaction, confidence, and attitude were at very high levels (67.7%), high levels (46.2%), and moderate levels (60.0%), respectively. The factors that were statistically related to the behavior of using herbal products were gender, history of illness in the past year, awareness through family members/colleagues, awareness through sales booths at department stores, and awareness through print media. Multivariable logistic regression was found in females (OR = 9.81; 95%CI = 2.25-42.89, p value = 0.002), personnel who had no history of illness in the past year (OR = 3.80; 95%CI = 1.08-13.38, p value = 0.038) and awareness through print media (OR = 7.58; 95%CI = 1.79-32.11, p value = 0.006) were the predictive factors for herbal products using behavior. The factors that were statistically related to the behavior of using herbal products were gender, personnel who had no history of illness and awareness through print media.

 Major Advisor.....

กิตติกรรมประกาศ

โครงการวิจัยทางเภสัชศาสตร์ครั้งนี้สำเร็จลงไปด้วยดี เนื่องจากได้รับความกรุณาจากบุคลากรในมหาวิทยาลัยบูรพา ตลอดจนคณาจารย์และพนักงานสนับสนุนวิชาการที่อนุเคราะห์ข้อมูลในการทำโครงการวิจัย รวมทั้งได้รับคำแนะนำที่มีประโยชน์เกี่ยวกับการตรวจสอบและการพัฒนาเครื่องมือในการทำโครงการวิจัยจาก ดร.สุเมธ คงเกียรติไพบูลย์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และเภสัชกรหญิง รองศาสตราจารย์ ดร.ศวิตา จิวจินดา มหาวิทยาลัยมหิดล

ขอขอบคุณคณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา ที่ให้ทุนสนับสนุนและส่งเสริมในการทำโครงการวิจัยนี้

ขอขอบคุณเภสัชกรผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กฤตภาส กังวานรัตนกุล คณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพาที่ให้เกียรติเป็นประธานสอบ และ ให้คำปรึกษาคำแนะนำที่เป็นประโยชน์ในการทำโครงการวิจัยครั้งนี้จนสำเร็จไปด้วยดี

ขอขอบคุณเภสัชกรหญิง ดร.พรทิพย์ พามนตรี และเภสัชกรผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บุญดิศย์ วงศ์ศักดิ์ อาจารย์ที่ปรึกษาโครงการวิจัย ที่ให้คำแนะนำและให้คำปรึกษาตั้งแต่เริ่มจนสิ้นสุดโครงการวิจัย ตลอดจนการแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ เพื่อให้งานวิจัยเสร็จสมบูรณ์ คณะผู้วิจัยจึงขอกราบขอบพระคุณอาจารย์ทั้งสองท่านเป็นอย่างสูง

คณะผู้วิจัย

นสภ. นีอาเกี๊ยะ หะยีนีเลาะ

นสภ. ญัฐชยา เทียงภักดิ์

นสภ. พัชชาภา จิตตานุปัสน์

15 เมษายน 2565

สารบัญ

	หน้า
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ความสำคัญและที่มาของงานวิจัย	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย	2
1.3 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	2
1.4 กรอบแนวคิด	3
1.5 นิยามศัพท์	4
บทที่ 2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง	5
2.1 การศึกษาพฤติกรรมการใช้ผลิตภัณฑ์สมุนไพร	5
2.2 การศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการใช้ผลิตภัณฑ์สมุนไพร	6
บทที่ 3 วิธีการดำเนินการวิจัย	8
3.1 รูปแบบงานวิจัย	8
3.2 สถานที่ทำวิจัย	8
3.3 ประชาชนและกลุ่มตัวอย่าง	9
3.4 ตัวแปรที่ศึกษา	10
3.5 เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา	10
3.6 วิธีดำเนินการศึกษา	14
3.7 การวิเคราะห์ข้อมูล	14
3.8 ข้อพิจารณาด้านจริยธรรม	15
บทที่ 4 ผลการวิจัย	16
4.1 ลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง	16
4.2 การรับรู้และการใช้ผลิตภัณฑ์สมุนไพร	18
4.3 พฤติกรรมการใช้ผลิตภัณฑ์สมุนไพร	22
4.4 ทศนคติต่อการใช้ผลิตภัณฑ์สมุนไพร	24
4.5 ปัจจัยที่มีผลต่อความพึงพอใจในการใช้ผลิตภัณฑ์สมุนไพร	26
4.6 ปัจจัยที่มีผลต่อความเชื่อมั่นในการใช้ผลิตภัณฑ์สมุนไพร	27
4.7 ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการใช้ผลิตภัณฑ์สมุนไพรของบุคลากร ในมหาวิทยาลัยบูรพา	29

บทที่ 5 สรุปและวิจารณ์ผลการวิจัย	35
5.1 อภิปรายผลการวิจัย	35
5.2 ข้อจำกัดของการวิจัย	40
5.3 ข้อเสนอแนะของการวิจัย	40
5.4 สรุปผลการวิจัย	40
บรรณานุกรม	41
ภาคผนวก	44
ภาคผนวก ก เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล	45
ภาคผนวก ข เอกสารรับรองผลการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยบูรพา	54
ภาคผนวก ค แบบฟอร์มรายงานการเงิน	55
ภาคผนวก ง เอกสารการตรวจสอบการคัดลอกของจุลินทรีย์โดยใช้โปรแกรม อักขราวิสุทธิ์	56

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 4.1 ลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง	17
ตารางที่ 4.2 การรับรู้และการใช้ผลิตภัณฑ์สมุนไพร	18
ตารางที่ 4.3 ข้อมูลการใช้ผลิตภัณฑ์สมุนไพร (กลุ่มตัวอย่างที่เคยใช้ผลิตภัณฑ์สมุนไพร n=59)	21
ตารางที่ 4.4 พฤติกรรมการใช้ผลิตภัณฑ์สมุนไพร	22
ตารางที่ 4.5 พฤติกรรมการใช้ผลิตภัณฑ์สมุนไพร จำแนกตามแบบสอบถาม	23
ตารางที่ 4.6 ทศนคติต่อการใช้ผลิตภัณฑ์สมุนไพร	24
ตารางที่ 4.7 ทศนคติต่อการใช้ผลิตภัณฑ์สมุนไพร จำแนกตามแบบสอบถาม	25
ตารางที่ 4.8 ปัจจัยต่าง ๆ ที่มีผลต่อความพึงพอใจการใช้ผลิตภัณฑ์สมุนไพร	26
ตารางที่ 4.9 ปัจจัยต่าง ๆ ที่มีผลต่อความพึงพอใจการใช้ผลิตภัณฑ์สมุนไพร จำแนกตามแบบสอบถาม	26
ตารางที่ 4.10 ปัจจัยต่าง ๆ ที่มีผลต่อความเชื่อมั่น	28
ตารางที่ 4.11 ปัจจัยต่าง ๆ ที่มีผลต่อความเชื่อมั่น จำแนกตามแบบสอบถาม	28
ตารางที่ 4.12 ปัจจัยด้านคุณลักษณะส่วนบุคคลที่มีความสัมพันธ์ต่อพฤติกรรมการใช้ผลิตภัณฑ์สมุนไพร	30
ตารางที่ 4.13 ปัจจัยด้านการรับรู้และการใช้ผลิตภัณฑ์สมุนไพรที่มีความสัมพันธ์ต่อพฤติกรรมการใช้ผลิตภัณฑ์สมุนไพร	32
ตารางที่ 4.14 แสดงผลการวิเคราะห์แบบ multivariable regression analysis	34
ตารางที่ 4.15 แบบสอบถามเกี่ยวกับพฤติกรรมการใช้ผลิตภัณฑ์สมุนไพร	50
ตารางที่ 4.16 แบบสอบถามด้านทศนคติต่อการใช้ผลิตภัณฑ์สมุนไพร	51
ตารางที่ 4.17 ปัจจัยที่มีผลต่อความพึงพอใจในการใช้ผลิตภัณฑ์สมุนไพร	52
ตารางที่ 4.18 ปัจจัยที่มีผลต่อความเชื่อมั่นต่อการใช้ผลิตภัณฑ์สมุนไพร	53

สารบัญแผนภาพ

แผนภาพที่ 1.1 แผนภาพแสดงกรอบแนวคิด

3

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความสำคัญและที่มาของปัญหา

ปัจจุบันการใช้ผลิตภัณฑ์สมุนไพรเป็นที่นิยมมากขึ้น ข้อมูลจากองค์การอนามัยโลกรายงานว่า แนวโน้มการใช้ผลิตภัณฑ์สมุนไพรพบมากขึ้นในประเทศที่กำลังพัฒนา เช่น ประเทศในทวีปเอเชีย ลาตินอเมริกา โดยเฉพาะประเทศในกลุ่มทวีปแอฟริกาพบว่าประชาชนส่วนใหญ่ร้อยละ 80 ใช้ผลิตภัณฑ์สมุนไพรหรือยาแผนโบราณในการดูแลสุขภาพ⁽¹⁾ โดยในประเทศไทยแนวโน้มการใช้สมุนไพรที่มากขึ้นส่วนหนึ่งมาจากการสนับสนุนในเชิงนโยบายของรัฐบาลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้มีการตระหนักถึงความสำคัญของการพัฒนาสมุนไพรไทย ซึ่งถือเป็นภูมิปัญญาและทรัพยากรที่สำคัญของประเทศ จึงกำหนดให้มีการจัดทำแผนการพัฒนาที่เป็นระบบอย่างยั่งยืนขึ้น โดยคณะกรรมการอำนวยการและคณะกรรมการดำเนินการยกร่าง แผนแม่บทแห่งชาติว่าด้วยการพัฒนาสมุนไพรไทย พ.ศ. 2560-2564 แผนแม่บทฉบับนี้นอกจากจะมีเป้าหมายเพื่อส่งเสริมและรักษาภูมิปัญญาอันทรงคุณค่าที่เกี่ยวกับสมุนไพรไทยแล้วยังมีเป้าหมายเพื่อพัฒนาการผลิตและการใช้ประโยชน์จากสมุนไพรไทยอย่างมีคุณภาพเต็มประสิทธิภาพและครบวงจร ซึ่งจะส่งผลต่อความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืนของสมุนไพรไทยและการสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจของไทย⁽²⁾

จากเหตุผลที่ได้กล่าวมาข้างต้น ทำให้ความต้องการใช้สมุนไพรในประเทศไทยเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง อีกทั้งปัจจัยหนึ่งมาจากความต้องการในการบริโภคเพื่อการสร้างเสริมและดูแลสุขภาพของประชาชนเอง ซึ่งสมุนไพรสามารถปรับเปลี่ยนเป็นผลิตภัณฑ์ได้หลายชนิด อาทิ ยาพัฒนาจากสมุนไพร สารสกัดจากสมุนไพร ผลิตภัณฑ์สปา และเครื่องสำอาง สอดคล้องกับการส่งเสริมภาคอุตสาหกรรมของผู้ประกอบการที่พยายามพัฒนาผลิตภัณฑ์ด้านการแปรรูปสมุนไพรเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้บริโภค ดังนั้น จะเห็นได้ว่าพฤติกรรมของผู้บริโภคหรือประชาชนเป็นปัจจัยหนึ่งที่สำคัญต่อการพัฒนารวมทั้งการใช้ผลิตภัณฑ์สมุนไพร

จากการทบทวนวรรณกรรมที่ผ่านมาของประเทศไทยพบว่ามีการศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมการใช้ผลิตภัณฑ์สมุนไพรในการดูแลสุขภาพ โดยมีกลุ่มเป้าหมายในการศึกษาที่แตกต่างกันไป เช่น การศึกษาในกลุ่มตัวอย่างที่เป็นบุคลากรในโรงพยาบาล⁽³⁾ กลุ่มตัวอย่างสุขภาพดี⁽⁴⁾ กลุ่มตัวอย่างที่ป่วยเป็นโรคเรื้อรัง เช่น โรคความดันโลหิตสูง โรคไขมันในเลือดสูง โรคข้อเข่าเสื่อม⁽⁵⁾ และโรคเบาหวาน⁽⁶⁾ เป็นต้น โดยส่วนใหญ่ในเชิงพฤติกรรมพบว่ายังมีปัญหาเกี่ยวกับการใช้ผลิตภัณฑ์สมุนไพร เช่น หาซื้อ

ผลิตภัณฑ์สมุนไพรรับประทานเองโดยไม่ผ่านคำแนะนำจากบุคลากรทางการแพทย์⁽⁶⁾ และยังขาดความรู้ ความมั่นใจในการใช้ผลิตภัณฑ์สมุนไพร⁽⁷⁾ ดังนั้นการศึกษาด้านพฤติกรรมการใช้ผลิตภัณฑ์สมุนไพรจากประชาชนจะเป็นข้อมูลที่มีประโยชน์ต่อการนำไปสร้างกลยุทธ์พัฒนารูปแบบการใช้ผลิตภัณฑ์สมุนไพรในเชิงนโยบาย หรือส่งเสริมการใช้ผลิตภัณฑ์สมุนไพรอย่างสมเหตุสมผลต่อไป นอกจากนี้ยังพบว่าการหาข้อมูลด้านปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการใช้ผลิตภัณฑ์สมุนไพรจะทำให้ได้ข้อมูลที่จำเพาะเจาะจงมากขึ้น

จากที่กล่าวมาข้างต้นและการทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่ายังไม่ได้มีการศึกษาในกลุ่มบุคลากรในสถาบันอุดมศึกษา และเนื่องจากผู้วิจัยตระหนักถึงความปลอดภัยในการใช้ผลิตภัณฑ์จากสมุนไพร รวมถึงปัญหาที่อาจเกิดขึ้นกับบุคลากรในมหาวิทยาลัยบูรพา เพื่อในอนาคตคาดหวังว่าจะได้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อผู้บริหารและผู้ปฏิบัติงานเพื่อใช้ประกอบการพิจารณาปรับปรุงพัฒนานโยบายการส่งเสริมการใช้ผลิตภัณฑ์สมุนไพรให้ตรงกับปัญหาและความต้องการของบุคลากรมากที่สุด

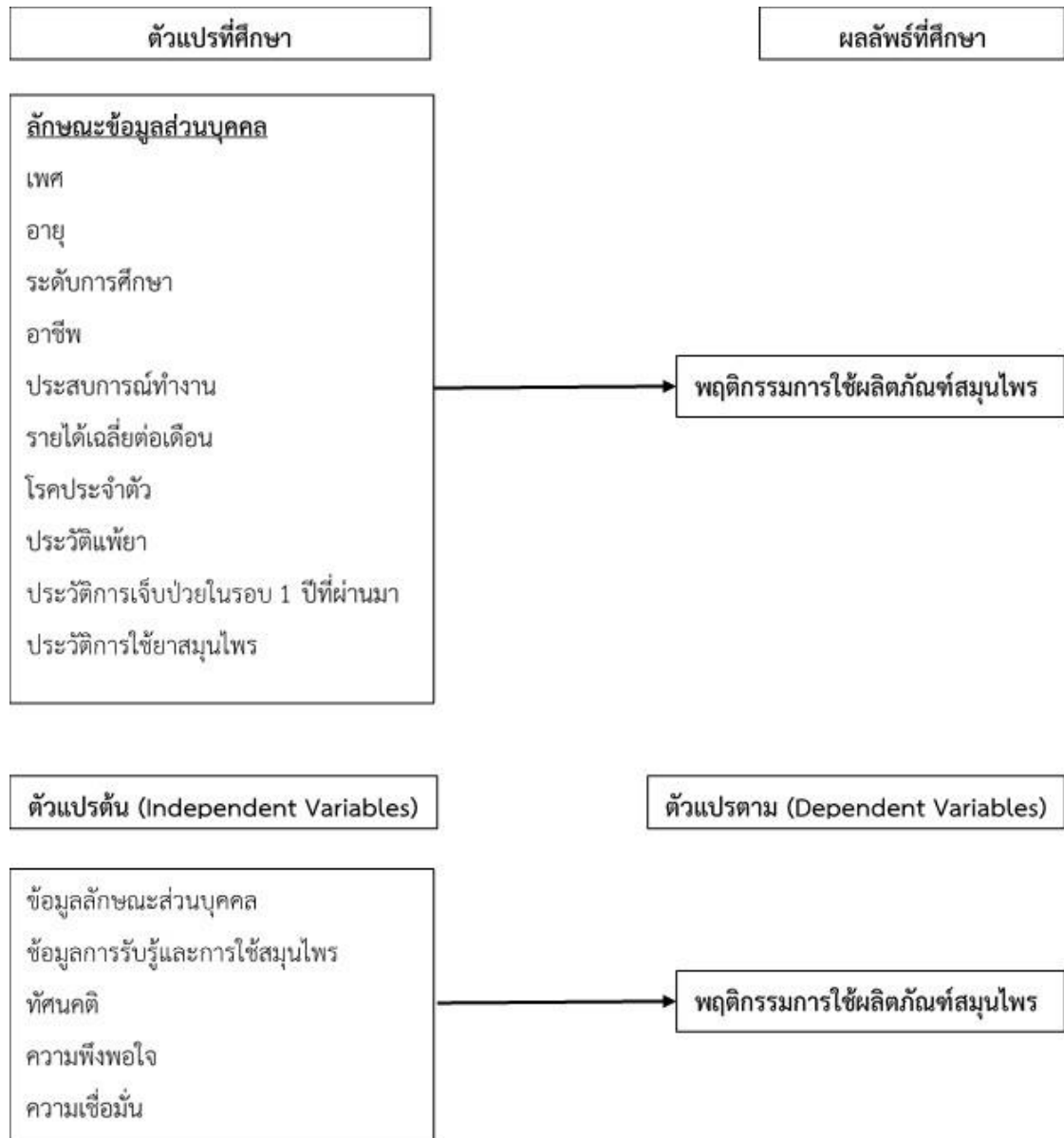
1.2 วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาพฤติกรรมการใช้ผลิตภัณฑ์สมุนไพรของบุคลากรในมหาวิทยาลัยบูรพา
2. เพื่อหาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการใช้ผลิตภัณฑ์สมุนไพรของบุคลากรในมหาวิทยาลัยบูรพา
3. เพื่อศึกษาทัศนคติปัจจัยที่มีผลต่อการใช้ผลิตภัณฑ์สมุนไพรของบุคลากรในมหาวิทยาลัยบูรพา

1.3 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทราบข้อมูลด้านพฤติกรรมและปัญหาจากการใช้ผลิตภัณฑ์สมุนไพรของบุคลากรในมหาวิทยาลัยบูรพา
2. ทราบปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการใช้ผลิตภัณฑ์สมุนไพร
3. สามารถนำผลการศึกษาไปใช้เป็นแนวทางในการป้องกันปัญหาที่อาจจะเกิดขึ้นจากพฤติกรรมการใช้ผลิตภัณฑ์สมุนไพรของบุคลากรในมหาวิทยาลัยบูรพา

1.4 กรอบแนวคิด

แผนภาพที่ 1.1 แผนภาพแสดงกรอบแนวคิด

1.5 นิยามศัพท์

1. **ผลิตภัณฑ์สมุนไพร** หมายถึง ยาจากสมุนไพร และรวมถึงยาแผนไทย ยาพัฒนาจากสมุนไพร ยาแผนโบราณที่ใช้เพื่อบำบัด รักษา และบรรเทาความเจ็บป่วยของมนุษย์ หรือการป้องกันโรค⁽⁸⁾ โดยในการศึกษานี้ขอระบุเป็นสมุนไพรที่ผ่านกระบวนการแปรสภาพแล้ว เช่น ยาเม็ด ยาน้ำ แคปซูล ยาขง เจล ครีม โลชั่น และผง เป็นต้น⁽⁹⁾
2. **บุคลากรมหาวิทยาลัยบูรพา** หมายถึง บุคคลซึ่งได้รับการจ้างตามสัญญาจ้างให้ปฏิบัติหน้าที่ในมหาวิทยาลัยบูรพา
3. **พฤติกรรมการใช้ผลิตภัณฑ์สมุนไพร** หมายถึง การแสดงออกหรือจะแสดงออกเกี่ยวกับการใช้ผลิตภัณฑ์สมุนไพร ทั้งที่สังเกตได้และสังเกตไม่ได้แต่สามารถวัดได้โดยเน้นด้านความรู้ เจตคติและการปฏิบัติตน⁽⁴⁾
4. **ทัศนคติ** หมายถึง ความรับรู้คิดเห็น ความเชื่อถือค่านิยมของบุคลากรที่มีต่อการใช้ผลิตภัณฑ์สมุนไพร⁽⁴⁾
5. **ความพึงพอใจ** หมายถึง ภาวะของอารมณ์ความรู้สึกร่วมของบุคคลที่มีต่อการเรียนรู้ประสบการณ์ที่เกิดจากแรงจูงใจซึ่งเป็นพลังภายในของแต่ละบุคคล อันเป็นความสัมพันธ์ระหว่างเป้าหมายที่คาดหวังและความต้องการด้านจิตใจ นำไปสู่การค้นหาลักษณะที่ต้องการมาตอบสนอง เมื่อได้รับการตอบสนองความต้องการแล้วจะเกิดความรู้สึกมีความสุข กระตือรือร้น มุ่งมั่น เกิดขวัญกำลังใจ ก่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการกระทำกิจกรรมที่นำไปสู่เป้าหมายนั้นสำเร็จตามที่กำหนดไว้⁽¹⁰⁾
6. **ความเชื่อมั่นในผลิตภัณฑ์สมุนไพร** หมายถึง ลักษณะของบุคคลที่มีความเชื่อด้านทัศนคติเชิงบวกต่อผลิตภัณฑ์สมุนไพร⁽⁴⁾

บทที่ 2

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

หัวข้อบททวนวรรณกรรมประกอบด้วยเนื้อหา ดังนี้

2.1 การศึกษาพฤติกรรมการใช้ผลิตภัณฑ์สมุนไพร

2.2 การศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการใช้ผลิตภัณฑ์สมุนไพร

2.1 การศึกษาพฤติกรรมการใช้ผลิตภัณฑ์สมุนไพร

การศึกษาของปรีชา เนตรพุกคณะ และคณะ (2563) เรื่องพฤติกรรมการใช้ยาสมุนไพรในโครงการกระเป๋ายาสมุนไพรของประชาชน อำเภอดอนสัก จังหวัดสุราษฎร์ธานี⁽⁷⁾ ทำการศึกษาเชิงวิเคราะห์แบบภาคตัดขวาง (analytic cross-sectional study) โดยทำการศึกษาในประชากรที่เข้าร่วมโครงการอบรมการใช้กระเป๋ายาสมุนไพรจำนวน 355 หลังคาเรือนครัวเรือนละ 1 คน ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลตั้งแต่เดือนเมษายน-พฤษภาคม 2563 โดยใช้แบบสอบถาม ผลการศึกษาพบว่าพฤติกรรมการใช้ยาสมุนไพรในโครงการกระเป๋ายาสมุนไพรของประชาชน อำเภอดอนสัก จังหวัดสุราษฎร์ธานี ใช้ยาแผนไทยหรือยาสมุนไพรเพื่อบรรเทาอาการเบื้องต้น ร้อยละ 67.9 พฤติกรรมการใช้สมุนไพรรักษาโรคทั้ง 5 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มโรคทางเดินอาหาร กลุ่มโรคทางเดินหายใจ กลุ่มโรคทางเดินปัสสาวะ กลุ่มโรคผิวหนัง และการเจ็บป่วยอื่น ๆ โดยรวมอยู่ในระดับกลางซึ่งยาแผนไทยหรือยาสมุนไพรที่เลือกใช้เมื่อเจ็บป่วยมากที่สุด คือ ยาแคปซูลขมิ้นชัน (ร้อยละ 35.21) รองลงมาคือ ยาน้ำแก้ไอมะขามป้อม (ร้อยละ 23.10) และยาหม่องพวยายอ (ร้อยละ 15.49) ตามลำดับ โดยกลุ่มตัวอย่างมีการใช้ยาสมุนไพรจากกระเป๋ายาเมื่อมีอาการเจ็บป่วยแล้วหายป่วย ร้อยละ 54.4

การศึกษาของบุญศรี เลิศวิริยจิตต์ (2553) เรื่อง ประสิทธิภาพของโปรแกรมสุขศึกษาต่อพฤติกรรมการใช้ยาสมุนไพรของนักศึกษาการแพทย์แผนไทยประยุกต์คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา⁽⁴⁾ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประสิทธิภาพของโปรแกรมสุขศึกษาต่อพฤติกรรมการใช้ยาสมุนไพรของนักศึกษาการแพทย์แผนไทยประยุกต์คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาเป็นนักศึกษาชั้นปีที่ 1 สาขาการแพทย์แผนไทยประยุกต์ จำนวน 60 คนคือกลุ่มทดลอง 30 คน กลุ่มเปรียบเทียบ 30 คน รวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามก่อนและหลังการทดลอง ผลการศึกษาพบว่าพฤติกรรมการใช้ยาสมุนไพรในกลุ่มทดลองหลังการทดลอง ส่วนใหญ่มีความรู้เกี่ยวกับการใช้ยาสมุนไพรอยู่ในระดับสูง (ร้อยละ 63.3) มีเจตคติเกี่ยวกับการใช้ยาสมุนไพรอยู่ในระดับปานกลาง (ร้อยละ 86.7) และมีการปฏิบัติตนเกี่ยวกับ

การใช้ยาสมุนไพรอยู่ในระดับต่ำ (ร้อยละ 56.7) จึงสรุปได้ว่าภายหลังการทดลองกลุ่มทดลองมีความรู้ เจตคติและพฤติกรรมเกี่ยวกับการใช้ยาสมุนไพรสูงกว่าก่อนการทดลองและสูงกว่ากลุ่มเปรียบเทียบ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (p value =0.01)

การศึกษาของฤทธิชัย พิมปา และคณะ (2557) เรื่องพฤติกรรมการใช้ยาสมุนไพรของผู้ป่วย โรคเบาหวาน จังหวัดกาญจนบุรี⁽⁶⁾ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพฤติกรรมการใช้ยาสมุนไพรของผู้ป่วย โรคเบาหวานที่มารับบริการในโรงพยาบาลพหลพลพยุหเสนา จังหวัดกาญจนบุรี เป็นการวิจัยเชิงสำรวจแบบภาคตัดขวางโดยทำการศึกษาในผู้ป่วยโรคเบาหวานที่มารับบริการตรวจรักษาที่ โรงพยาบาลพหลพลพยุหเสนา จำนวน 335 คน ผลการศึกษาพบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีพฤติกรรมการรับประทานยาสมุนไพรลดน้ำตาลในเลือดร่วมกับยาแผนปัจจุบันที่โรงพยาบาลจัดให้ (ร้อยละ 42) โดยชนิดของยาสมุนไพรที่รับประทานมากที่สุด แบ่งเป็นยาสมุนไพรเดี่ยว ยาสมุนไพรตำรับ และผลิตภัณฑ์อื่น ๆ ได้แก่ ปอปัด (ร้อยละ 69.1) ยาลูกกลอนซึ่งไม่ทราบชื่อและส่วนผสม (ร้อยละ 2.1) และน้ำหมักผลไม้/เอนไซม์ (ร้อยละ 18.0) ตามลำดับ โดยในกลุ่มผู้ที่ใช้ยาสมุนไพรมากกว่าครึ่งหนึ่ง (ร้อยละ 55.4) มีพฤติกรรมการใช้อยู่ในระดับถูกต้องน้อย ปัญหาที่พบส่วนใหญ่ คือ หาซื้อยามารับประทานเอง และรับประทานยาสมุนไพรชนิดเดียวติดต่อกันนานเกิน 7 วัน โดยที่ไม่มีการสอบถามหรือปรึกษาการใช้ยาสมุนไพรกับ แพทย์ พยาบาล เภสัชกร หรือบุคลากรทางการแพทย์

2.2 การศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการใช้ผลิตภัณฑ์สมุนไพร

จากการทบทวนวรรณกรรมที่ผ่านมาพบว่ามีหลายการศึกษาค้นหาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการใช้ยาสมุนไพร โดยแบ่งเป็นการศึกษาในต่างประเทศและในประเทศไทย มีรายละเอียดดังนี้

2.2.1 การศึกษาในต่างประเทศ

การศึกษาของ Mohamed Rashrash และคณะ (2017) เรื่อง Prevalence and predictors of herbal medicine use among adults in the United States⁽¹¹⁾ มีวัตถุประสงค์เพื่ออธิบายความชุกของการใช้ยาสมุนไพรในสหรัฐอเมริกา รวมถึงหาปัจจัยทำนายที่มีผลต่อการใช้สมุนไพร เป็นการศึกษาในรูปแบบ cross sectional study โดยใช้เครื่องมือแบบสอบถามออนไลน์สำรวจการใช้ยาสมุนไพร มีกลุ่มตัวอย่างตอบแบบสำรวจประมาณ 500 คน จากการส่งแบบสอบถามอย่างน้อย 25,500 คน คิดเป็นร้อยละ 1.96 ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการใช้ยาสมุนไพร ได้แก่ ระดับการศึกษาปริญญาตรี ผู้ที่มีการใช้ยาสมุนไพรตามใบสั่งแพทย์หรือผู้ที่ใช้สมุนไพรจากการซื้อยาที่สามารถหาซื้อได้โดยตรง (over-the counter ; OTC) การใช้ยาผ่าน mail-order pharmacy

และการมีโรคเรื้อรัง โดยพบการใช้ยาสมุนไพรมากในผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมอง (ร้อยละ 48.7) โรคมะเร็ง (ร้อยละ 43.1) และโรคข้ออักเสบ (ร้อยละ 43.0) ตามลำดับ

2.2.2 การศึกษาในประเทศไทย

การศึกษาของกัญญาลักษณ์ สีสองสม และคณะ (2563) ทำการศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการใช้ยาสมุนไพรในการดูแลสุขภาพตนเองของบุคลากรโรงพยาบาลแม่จัน จังหวัดเชียงราย⁽³⁾ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพฤติกรรมการใช้ยาสมุนไพรในการดูแลสุขภาพตนเองและปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการใช้ยาสมุนไพรในการดูแลสุขภาพตนเองของบุคลากรโรงพยาบาลแม่จัน จังหวัดเชียงราย เป็นการศึกษาเชิงพรรณนา ณ จุดเวลาใดเวลาหนึ่งแบบตัดขวาง (Cross-sectional Descriptive Study) ศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นบุคลากรโรงพยาบาลแม่จัน จำนวน 220 คน โดยใช้เครื่องมือเป็นแบบสอบถาม ผลการศึกษาพบว่า เพศ รายได้ ประเภทการจ้าง ตำแหน่งงาน ประวัติการรักษาและรูปแบบการใช้ยาสมุนไพรมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมในการใช้ยาสมุนไพรอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วนอายุ โรคประจำตัว ประวัติการแพ้ยา สถานภาพ ระดับการศึกษา ประสบการณ์การทำงาน ประวัติการใช้ยาสมุนไพร ความรู้เรื่องการใช้ยาสมุนไพร ทักษะคิด และการรับรู้ประโยชน์ต่อการใช้ยาสมุนไพรไม่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมในการใช้ยาสมุนไพร

การศึกษาของปิยทัศน์ ใจเย็น และคณะ (2563) เรื่องปัจจัยที่มีผลต่อความเชื่อมั่นในผลิตภัณฑ์สมุนไพรของประชาชน จังหวัดสุโขทัย⁽¹²⁾ โดยมีวัตถุประสงค์การวิจัยเพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความเชื่อมั่นในผลิตภัณฑ์สมุนไพรของประชาชน จังหวัดสุโขทัย โดยทำการศึกษาเชิงพรรณนา ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multi-stage random sampling) สุ่มตัวอย่างโดยใช้แบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ผลการศึกษาพบว่าจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 405 คน ส่วนใหญ่มีความรู้เกี่ยวกับผลิตภัณฑ์สมุนไพรและความเชื่อมั่นในผลิตภัณฑ์สมุนไพรอยู่ในระดับสูง ทักษะคิดต่อผลิตภัณฑ์สมุนไพร ความพึงพอใจในผลิตภัณฑ์สมุนไพร และส่วนประสมทางการตลาดอยู่ในระดับปานกลาง ปัจจัยที่มีผลต่อความเชื่อมั่นในผลิตภัณฑ์สมุนไพรของประชาชนสูงที่สุด คือ ส่วนประสมทางการตลาด ($\beta=0.506$) รองลงมาคือ ความพึงพอใจในผลิตภัณฑ์สมุนไพร ($\beta=0.282$) และทักษะคิดต่อผลิตภัณฑ์สมุนไพร ($\beta=1.173$) ตามลำดับ ตัวแปรพยากรณ์ทั้ง 3 ตัวสามารถอธิบายความผันแปรของความเชื่อมั่นในผลิตภัณฑ์สมุนไพรของประชาชนได้ร้อยละ 59.1 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

บทที่ 3

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาภาคตัดขวาง (Cross-sectional study) มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพฤติกรรมการใช้ผลิตภัณฑ์สมุนไพร และปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการใช้ผลิตภัณฑ์สมุนไพรของบุคลากรในมหาวิทยาลัยบูรพา โดยมีรายละเอียด ดังนี้

- 3.1 รูปแบบการวิจัย
- 3.2 สถานที่ทำวิจัย
- 3.3 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
- 3.4 ตัวแปรที่ศึกษา
- 3.5 วิธีการดำเนินการวิจัย
- 3.6 เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา
- 3.7 การวิเคราะห์ข้อมูล
- 3.8 ข้อพิจารณาด้านจริยธรรม

3.1 รูปแบบการวิจัย (study design)

เป็นการศึกษาภาคตัดขวาง (Cross-sectional study) โดยใช้วิธีวิจัยแบบการสำรวจผ่านการเก็บรวบรวมข้อมูลทางแบบสอบถาม (Questionnaire)

ขอบเขตงานวิจัย

ศึกษาในกลุ่มตัวอย่างที่เป็นบุคลากรของมหาวิทยาลัยบูรพาในช่วงระหว่างเดือน กุมภาพันธ์ - มีนาคม 2565

3.2 สถานที่ทำวิจัย (study setting)

มหาวิทยาลัยบูรพา

3.3 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง (Population and sample)

3.3.1 ประชากรเป้าหมาย (Target population)

บุคลากรในมหาวิทยาลัยบูรพา

3.3.2 กลุ่มตัวอย่าง (Sample)

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา คือ บุคลากรในมหาวิทยาลัยบูรพาที่มีคุณสมบัติเข้าตามเกณฑ์การคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง

3.3.3 การคำนวณขนาดตัวอย่าง (Sample size calculation)

การประมาณขนาดศึกษา กลุ่มตัวอย่าง คือ บุคลากรที่สังกัดในมหาวิทยาลัยบูรพา จำนวน 3,408 คน

โดยผู้วิจัยใช้สูตรคำนวณขนาดตัวอย่างเพื่อประมาณค่าสัดส่วนของจำนวนประชากรกรณีทราบจำนวนประชากร กำหนดการทดสอบด้วยความคลาดเคลื่อนชนิดที่หนึ่ง (significance) ที่ 5% (ระดับความเชื่อมั่น 95%) โดยใช้สูตรคำนวณขนาดตัวอย่างดังนี้^(13, 14)

$$n = \frac{NZ_{\alpha/2}^2 P(1-P)}{e^2(N-1) + Z_{\alpha/2}^2 P(1-P)}$$

เมื่อ n = ขนาดตัวอย่าง

N = กลุ่มประชากรบุคลากรในมหาวิทยาลัยบูรพาที่มีจำนวน 3,408 คน

$Z^2_{\alpha/2}$ = 1.96 ที่ระดับความเชื่อมั่น 95%

P = ค่าสัดส่วนของประชาชนที่ใช้สมุนไพร จากการศึกษาของ ธราดล เก่งการพานิช (2558) และคณะ พบอัตราการใช้อยู่ละ 55.9 ดังนั้น ได้ค่าสัดส่วนเท่ากับ 0.559⁽¹⁵⁾

e = ความคลาดเคลื่อนของการประมาณค่าสัดส่วน ซึ่งในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยกำหนดให้ ความคลาดเคลื่อนเท่ากับ 0.05

เมื่อแทนค่าในสูตรจะได้ขนาดตัวอย่างเท่ากับ

$$n = \frac{(3408)(1.96^2)(0.559)(1 - 0.559)}{0.05^2(3408 - 1) + 1.96^2(0.559)(1 - 0.559)}$$

ดังนั้นได้ขนาดตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้จำนวนเต็มเป็น 342 คน

3.3.4 การคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง

1) เกณฑ์การคัดเลือกเข้า (Inclusion criteria)

เป็นบุคลากรที่สังกัดในมหาวิทยาลัยบูรพา วิทยาเขตบางแสน วิทยาเขตสระแก้ว และวิทยาเขตจันทบุรี

2) เกณฑ์การคัดออก (Exclusion criteria)

ไม่มี

3.4 ตัวแปรที่ศึกษา

3.4.1 ข้อมูลคุณลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

- 1) ข้อมูลทั่วไป ได้แก่ เพศ อายุ การศึกษา สถานภาพ อาชีพ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน โรคประจำตัว ประวัติการแพ้ยา ประสบการณ์ทำงาน
- 2) ข้อมูลการรับรู้และใช้ผลิตภัณฑ์สมุนไพร ได้แก่ การได้ยิน/รับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์สมุนไพร ผลิตภัณฑ์สมุนไพรที่เคยใช้ (เคยใช้/ไม่เคยใช้) สถานที่จำหน่ายผลิตภัณฑ์สมุนไพร ปัจจัยที่มีผลต่อการซื้อผลิตภัณฑ์สมุนไพร ค่าใช้จ่ายในการซื้อผลิตภัณฑ์สมุนไพรในแต่ละครั้ง ความถี่ในการซื้อผลิตภัณฑ์สมุนไพรแต่ละปี ความถี่ในการใช้ผลิตภัณฑ์สมุนไพร และสถานะการใช้ผลิตภัณฑ์สมุนไพรในปัจจุบัน

3.4.2 ข้อมูลตัวแปรอิสระด้านพฤติกรรม ทักษะคิด ปัจจัยด้านความพึงพอใจ และปัจจัยด้านความเชื่อมั่น

3.4.3 ข้อมูลตัวแปรตามด้านพฤติกรรม (กลุ่มที่ใช้/ไม่ใช้สมุนไพร และจะแบ่งกลุ่มพฤติกรรมออกเป็นระดับ 3 ระดับ)

3.5 เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

3.5.1 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบสอบถาม (Questionnaire) โดยแบ่งแบบสอบถามออกเป็น 6 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบเลือกตอบและเติมข้อความ

ส่วนที่ 2 ข้อมูลด้านการรับรู้ และการใช้สมุนไพร ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบเลือกตอบ

ส่วนที่ 3 พฤติกรรมการใช้ผลิตภัณฑ์สมุนไพร^(9, 16) ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบเลือกตอบ โดยผู้ตอบต้องเลือกเพียงคำตอบเดียวในแต่ละประโยค มีทั้งข้อความเชิงบวกและเชิงลบโดยแบ่งระดับการประเมินผลออกเป็น 5 ระดับ (Likert scale) จากมากไปน้อย ดังนี้⁽⁴⁾

ระดับการปฏิบัติ	คะแนน (ข้อความเชิงบวก)	คะแนน (ข้อความเชิงลบ)
มากที่สุด	5	1
มาก	4	2
ปานกลาง	3	3
น้อย	2	4
น้อยที่สุด	1	5

การแปลผลคะแนนใช้ผลคะแนนรวมจัดระดับออกเป็น 3 ระดับ โดยอ้างอิงจากการศึกษาของนางสาวบุญศรี เลิศวิริยจิตต์⁽⁴⁾ จากแบบสอบถามจำนวนทั้งหมด 10 ข้อ ช่วงคะแนนระหว่าง 10-50 คะแนน

คะแนนต่ำกว่า 60% ของคะแนนเต็ม	มีระดับค่าคะแนนต่ำ
คะแนนระหว่าง 60-79% ของคะแนนเต็ม	มีระดับค่าคะแนนปานกลาง
คะแนนตั้งแต่ 80% ของคะแนนเต็ม	มีระดับค่าคะแนนสูง

ส่วนที่ 4 ทศนคติต่อการใช้ผลิตภัณฑ์สมุนไพร ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบเลือกตอบโดยผู้ตอบต้องเลือกเพียงคำตอบเดียวในแต่ละประโยค โดยแบ่งระดับการประเมินผลออกเป็น 3 ระดับ (Likert scale) จากมากไปน้อย ดังนี้⁽¹³⁾

ทัศนคติ	คะแนน (ข้อความเชิงบวก)	คะแนน (ข้อความเชิงลบ)
เห็นด้วย	3	1
ไม่แน่ใจ	2	2
ไม่เห็นด้วย	1	3

การแปลผลคะแนนใช้กฎของเบสท์ (Best, 1997) โดยใช้คะแนนสูงสุดลบด้วยต่ำสุดและหารด้วยจำนวนกลุ่มหรือระดับการวัดที่ต้องการ 3 ระดับ ดังนี้

$$\begin{aligned}\text{สูตรช่วงคะแนนเฉลี่ยในชั้น} &= (\text{คะแนนเฉลี่ยสูงสุด} - \text{คะแนนเฉลี่ยต่ำสุด}) / \text{จำนวนระดับการวัด} \\ &= (3 - 1) / 3 \\ &= 0.67\end{aligned}$$

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงกำหนดเกณฑ์การแปลผลโดยนำค่าเฉลี่ยมาพิจารณา ยึดตามเกณฑ์ช่วงคะแนนเฉลี่ยได้ 3 ระดับ ดังนี้

ระดับสูง	2.34 - 3.00
ระดับปานกลาง	1.68 - 2.33
ระดับต่ำ	1.00 - 1.67

ส่วนที่ 5 ปัจจัยที่มีผลต่อความพึงพอใจในการใช้ผลิตภัณฑ์สมุนไพร ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบเลือกตอบโดยผู้ตอบต้องเลือกเพียงคำตอบเดียวในแต่ละประโยค โดยแบ่งระดับการประเมินผลออกเป็น 4 ระดับ (Likert scale) จากมากไปน้อย ดังนี้⁽¹⁷⁾

ระดับอิทธิพล	คะแนน
มากที่สุด	4
มาก	3
น้อย	2
น้อยที่สุด	1

การแปลผลคะแนนใช้คะแนนสูงสุดลบด้วยต่ำสุดและหารด้วยจำนวนกลุ่มหรือระดับการวัดที่ต้องการ 4 ระดับ ดังนี้

$$\begin{aligned}\text{สูตรช่วงคะแนนเฉลี่ยในชั้น} &= (\text{คะแนนเฉลี่ยสูงสุด} - \text{คะแนนเฉลี่ยต่ำสุด}) / \text{จำนวนระดับการวัด} \\ &= (4 - 1) / 4 \\ &= 0.75\end{aligned}$$

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงกำหนดเกณฑ์การแปลผลโดยนำค่าเฉลี่ยมาพิจารณา ยึดตามเกณฑ์ช่วงคะแนนเฉลี่ยได้ 4 ระดับ ดังนี้

พอใจมากที่สุด	ค่าเฉลี่ย 3.26 – 4.00
พอใจมาก	ค่าเฉลี่ย 2.51 – 3.25
พอใจน้อย	ค่าเฉลี่ย 1.76 – 2.50
พอใจน้อยที่สุด	ค่าเฉลี่ย 1.00 – 1.75

ส่วนที่ 6 ปัจจัยที่มีผลต่อความเชื่อมั่นในการใช้ผลิตภัณฑ์สมุนไพร ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบเลือกตอบโดยผู้ตอบต้องเลือกเพียงคำตอบเดียวในแต่ละประโยค โดยแบ่งระดับการประเมินผลออกเป็น 4 ระดับ (Likert scale) จากมากไปน้อย ดังนี้

ระดับอิทธิพล	คะแนน
มากที่สุด	4
มาก	3
น้อย	2
น้อยที่สุด	1

การแปลผลคะแนนใช้คะแนนสูงสุดลบด้วยต่ำสุดและหารด้วยจำนวนกลุ่มหรือระดับการวัดที่ต้องการ 4 ระดับ ดังนี้

$$\begin{aligned}\text{สูตรช่วงคะแนนเฉลี่ยในชั้น} &= (\text{คะแนนเฉลี่ยสูงสุด} - \text{คะแนนเฉลี่ยต่ำสุด}) / \text{จำนวนระดับการวัด} \\ &= (4 - 1) / 4 \\ &= 0.75\end{aligned}$$

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงกำหนดเกณฑ์การแปลผลโดยนำค่าเฉลี่ยมาพิจารณา ยึดตามเกณฑ์ช่วงคะแนนเฉลี่ยได้ 4 ระดับ ดังนี้

เชื่อมั่นมากที่สุด	ค่าเฉลี่ย 3.26 – 4.00
เชื่อมั่นมาก	ค่าเฉลี่ย 2.51 – 3.25
เชื่อมั่นน้อย	ค่าเฉลี่ย 1.76 – 2.50
เชื่อมั่นน้อยที่สุด	ค่าเฉลี่ย 1.00 – 1.75

3.5.2 การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ การศึกษาครั้งนี้ ได้ทำการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือวิจัย 2 ขั้นตอน คือ

1) การตรวจสอบความตรงของเนื้อหา (Content validity) การตรวจสอบความตรงของเนื้อหาของเครื่องมือ โดยนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน พิจารณาตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา ความครอบคลุมของเนื้อหา และความเหมาะสมของภาษาที่ใช้ในแต่ละข้อคำถาม โดยกำหนดเกณฑ์การให้คะแนนเป็น 3 ระดับ คะแนน 1+ เมื่อเนื้อหา มีความสอดคล้อง คะแนน -1 เมื่อเนื้อหาไม่สอดคล้อง และ 0 เมื่อไม่แน่ใจ หลังจากนั้นจะทำการปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ และนำมาวิเคราะห์หาดัชนีความสอดคล้อง (Index of item objective congruence: IOC) หากค่า IOC มากกว่า 0.5 หมายถึงแบบสอบถามนั้นวัดได้ตรงตามวัตถุประสงค์

2) การทดสอบความเชื่อมั่น (Reliability test) หลังจากผ่านขั้นตอนตรวจสอบความตรงของเนื้อหาแล้ว ผู้วิจัยจะนำแบบสอบถามไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 ราย เพื่อคำนวณหาความเชื่อมั่นด้วยสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) โดยกำหนดค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาที่ยอมรับได้ คือ ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา มากกว่า 0.7 ⁽¹⁷⁾

3.6 วิธีดำเนินการวิจัย

3.6.1 เขียนโครงร่างวิจัย

3.6.2 พัฒนาเครื่องมือวิจัย(แบบสอบถาม) โดยรวบรวมตัวแปรจากการทบทวนวรรณกรรม เพื่อประกอบ

3.6.3 ตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย

1) ตรวจสอบความเที่ยงตรง (validity) โดยติดต่อผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน ได้แก่

(1) ภก.พศ.ดร.กฤตภาส กังวานรัตนกุล – มหาวิทยาลัยบูรพา

(2) ดร.สุเมธ คงเกียรติไพบุลย์ – มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

(3) ภญ.รศ.ดร.ศวิตา จิวจินดา – มหาวิทยาลัยมหิดล

2) ตรวจสอบความเที่ยง โดยเลือกกลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 ราย

3.6.4 ขอรับการพิจารณาจริยธรรมการวิจัย โดยหลังจากได้รับการพิจารณาแล้วผู้วิจัยจะส่งแบบสำรวจผ่านทางออนไลน์ด้วยระบบจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ (e-mail) และรูปแบบ QR code ให้แก่ฝ่ายประชาสัมพันธ์ของแต่ละคณะ

3.6.5 หลังจากได้ข้อมูลแล้ว ผู้วิจัยจะจัดการข้อมูล และวิเคราะห์ผล จากนั้นจะสรุปผลการศึกษา

3.7 การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรม IBM SPSS statistic for window, version 23

3.7.1 สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive statistics) ใช้วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของลักษณะกลุ่มตัวอย่างปัจจัยด้านต่าง ๆ และพฤติกรรมการใช้ยาสมุนไพร ข้อมูลต่อเนื่อง (continuous data) วิเคราะห์ด้วยค่าเฉลี่ย (mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน แต่กรณีข้อมูลแจกแจงไม่เป็นโค้งปกติจะวิเคราะห์ด้วยค่ามัธยฐาน (median) และพิสัยระหว่างควอร์ไทล์ (interquartile range) ข้อมูลแจกแจงนับ (categorical data) ใช้การแจกแจงความถี่และร้อยละเพื่อบรรยายประเภทข้อมูลแจกแจงนับ

3.7.2 สถิติเชิงอนุมาน (Inferential statistics) ใช้วิเคราะห์หาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการใช้ผลิตภัณฑ์สมุนไพร โดยใช้วิธีวิเคราะห์การทดสอบฟิชเชอร์ (Fisher's exact test) สถิติสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของ เพียร์สัน (Pearson's correlation) กรณีข้อมูลตัวแปรต่อเนื่องมีการแจกแจงไม่เป็นโค้งแบบปกติ จะใช้สถิติสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของสเปียร์แมน (Spearman rank correlation coefficient) และหาปัจจัยทำนายร่วมด้วยสถิติวิเคราะห์การถดถอยแบบลอจิสติก (regression analysis)

3.8 ข้อพิจารณาด้านจริยธรรม

โครงการวิจัยนี้ผ่านการรับรองจริยธรรมการวิจัยจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยบูรพาแล้ว เลขที่ IRB1-004/2565 ดังแสดงในภาคผนวก

บทที่ 4

ผลการวิจัย

การศึกษาพฤติกรรมการใช้ผลิตภัณฑ์สมุนไพรของบุคลากรในมหาวิทยาลัยบูรพา มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพฤติกรรมและปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการใช้ผลิตภัณฑ์สมุนไพรของบุคลากรในมหาวิทยาลัยบูรพาเป็นการศึกษาในรูปแบบภาคตัดขวาง (Cross-sectional study) เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามอิเล็กทรอนิกส์สำรวจ มีกลุ่มตัวอย่างตอบแบบสอบถามจำนวน 65 คน อัตราการตอบกลับแบบสอบถามคิดเป็นร้อยละ 19.3 หลังการรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างแล้ว ได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติโดยใช้โปรแกรม Software (SPSS) ver. 23 การเสนอผลวิเคราะห์ในรูปแบบของการอธิบายข้อมูลและตารางประกอบคำอธิบาย แบ่งการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลออกเป็น 7 ส่วน ได้แก่

- 4.1 ลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง
- 4.2 ข้อมูลด้านการรับรู้ และการใช้สมุนไพร
- 4.3 พฤติกรรมการใช้ผลิตภัณฑ์สมุนไพร
- 4.4 ทศนคติต่อการใช้ผลิตภัณฑ์สมุนไพร
- 4.5 ปัจจัยที่มีผลต่อความพึงพอใจในการใช้ผลิตภัณฑ์สมุนไพร
- 4.6 ปัจจัยที่มีผลต่อความเชื่อมั่นในการใช้ผลิตภัณฑ์สมุนไพร
- 4.7 ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการใช้ผลิตภัณฑ์สมุนไพรของบุคลากรในมหาวิทยาลัยบูรพา

4.1 ลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

พบว่าส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง (ร้อยละ 70.8) อายุเฉลี่ย 42.32 ± 8.31 ปี จบการศึกษาระดับปริญญาเอก (ร้อยละ 49.2) ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเป็นอาจารย์ (ร้อยละ 67.7) โดยรายได้แต่ละเดือนส่วนใหญ่อยู่ในระหว่าง 30,001-40,000 บาท (ร้อยละ 40.0) และพบว่ากลุ่มตัวอย่างไม่มีโรคประจำตัว (ร้อยละ 78.5) นอกจากนี้พบว่ากลุ่มตัวอย่างไม่มีประวัติเจ็บป่วยในรอบ 1 ปีที่ผ่านมา (ร้อยละ 69.2) และมีประวัติเจ็บป่วยในรอบ 1 ปีที่ผ่านมา (ร้อยละ 30.8) ได้แก่ โรคระบบกล้ามเนื้อและกระดูก (ร้อยละ 9.2) โรคกระเพาะอาหาร (ร้อยละ 7.7) และอื่น ๆ (ร้อยละ 13.8) ดังแสดงในตารางที่ 4.1

ตารางที่ 4.1 ลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

คุณลักษณะส่วนบุคคล	N = 65	
	จำนวน	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	19	29.2
หญิง	46	70.8
อายุ (ปี)	42.32 ± 8.31	
ระดับการศึกษา		
ปริญญาตรี	12	18.5
ปริญญาโท	21	32.3
ปริญญาเอก	32	49.2
อาชีพ		
อาจารย์	44	67.7
พนักงานสนับสนุนวิชาการ	21	32.3
รายได้เฉลี่ย (ต่อเดือน)		
ไม่เกิน 10,000 บาท	0	0.0
10,000-20,000 บาท	1	1.5
20,001-30,000 บาท	6	9.2
30,001-40,000 บาท	26	40.0
40,001-50,000 บาท	12	18.5
50,000 บาทขึ้นไป	20	30.8
โรคประจำตัว		
ไม่มี	51	78.5
มี (1 รายอาจมีได้มากกว่า 1 โรค)	14	21.5
ไขมันในเลือดสูง	6	9.2
ความดันโลหิตสูง	3	4.6
ท้องอืดท้องเฟ้อ	2	3.1
หัวใจและหลอดเลือด	1	1.5
กรดไหลย้อน	1	1.5
หอบหืด	1	1.5

ตารางที่ 4.1 ลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง (ต่อ)

คุณลักษณะส่วนบุคคล	N = 65	
	จำนวน	ร้อยละ
ประวัติเจ็บป่วยในรอบ 1 ปีที่ผ่านมา		
ไม่มี	45	69.2
มี (1 รายอาจมีได้มากกว่า 1 โรค)	20	30.8
ระบบกล้ามเนื้อและกระดูก	6	9.2
กระเพาะอาหาร	5	7.7
เกี่ยวกับระบบหายใจ	3	4.6
ท้องร่วง	2	3.1
อื่น ๆ	9	13.8

4.2 การรับรู้และการใช้ผลิตภัณฑ์สมุนไพร

ผลการศึกษาการรับรู้และการใช้ผลิตภัณฑ์สมุนไพรของบุคลากรในมหาวิทยาลัยบูรพา พบว่าส่วนใหญ่เคยได้ยิน/รับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์สมุนไพร (ร้อยละ 90.8) ผ่านช่องทางเฟซบุ๊ก (ร้อยละ 80) รองลงมาคือ สื่อโทรทัศน์ (ร้อยละ 64.6) และบุคคลในครอบครัว/เพื่อนร่วมงานและบุรุษของตามห้างสรรพสินค้า (ร้อยละ 40) นอกจากนี้พบว่ากลุ่มตัวอย่างเคยใช้ผลิตภัณฑ์สมุนไพร (ร้อยละ 90.8) ซึ่งส่วนใหญ่ใช้ฟ้าทะลายโจร (ร้อยละ 79) รองลงมาคือ ขมิ้นชัน (ร้อยละ 52.5) และมะขามป้อม (ร้อยละ 48.4) ในส่วนของกลุ่มตัวอย่างที่ไม่เคยใช้ผลิตภัณฑ์สมุนไพร (ร้อยละ 9.2) ส่วนใหญ่พบว่าไม่มั่นใจเรื่องคุณภาพของวัตถุดิบ (ร้อยละ 42.9) รองลงมาคือ ไม่เชื่อว่าใช้ได้ผลจริง (ร้อยละ 14.3) และอื่น ๆ (ร้อยละ 42.9) ตาราง 4.2

ตารางที่ 4.2 การรับรู้และการใช้ผลิตภัณฑ์สมุนไพร

การรับรู้และการใช้ผลิตภัณฑ์สมุนไพร	N = 65	
	จำนวน	ร้อยละ
การได้ยิน/รับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์สมุนไพร		
ไม่เคยได้ยิน/รับรู้	6	9.2
เคย ผ่านช่องทาง (เลือกตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)	59	90.8
เฟซบุ๊ก (Facebook)	52	80

ตารางที่ 4.2 การรับรู้และการใช้ผลิตภัณฑ์สมุนไพร (ต่อ)

การรับรู้และการใช้ผลิตภัณฑ์สมุนไพร	N = 65	
	จำนวน	ร้อยละ
สื่อโทรทัศน์	42	64.6
บุคคลในครอบครัว/เพื่อนร่วมงาน	26	40
บุรุษขายของตามห้างสรรพสินค้า	26	40
สื่อสิ่งพิมพ์ (หนังสือพิมพ์/นิตยสาร/วารสาร/แผ่นพับ/ ใบปลิว)	25	38.5
งานแสดงสินค้า/งานนิทรรศการ	24	36.9
ยูทูบ (Youtube)	22	33.9
บุคลากรด้านสาธารณสุข	19	29.7
ไลน์ (line)	16	24.6
ป้ายประกาศ	12	18.5
สื่อวิทยุ	11	16.9
ทวิตเตอร์ (Twitter)	4	6.3
ประวัติการใช้สมุนไพร		
ไม่เคยใช้	6	9.2
เคยใช้	59	90.8
ฟ้าทะลายโจร	49	79
ขมิ้นชัน	32	52.5
มะขามป้อม	30	48.4
ชิง	27	43.6
ว่านหางจระเข้	26	42
อัญชัน	22	35.5
กระชาย	21	33.9
กระเทียม	21	33.9
ยาหอม	20	32.3
บัวหิมะ	17	27.4
มะกรูด	17	27.4
มะแว้ง	17	27.4
ไพล	16	25.8

ตารางที่ 4.2 การรับรู้และการใช้ผลิตภัณฑ์สมุนไพร (ต่อ)

การรับรู้และการใช้ผลิตภัณฑ์สมุนไพร	N = 65	
	จำนวน	ร้อยละ
พริกไทย	15	24.2
พริก	13	21
หญ้าหวาน	12	19.4
มะระ	12	19.4
ยาตรีผลา	12	19.4
ยาเขียว	11	17.7
บัวบก	10	16.1
รางจืด	9	14.5
กำก๊กเผิง	8	12.9
ยาหวานขง/ยาขมขง ยาสตรี	8	12.9
เสลดพังพอน	7	11.3
เพชรสังฆาต	7	11.3
บอระเพ็ด	6	9.7
พลู	5	8.1
กานพลู	5	8.1
ขี้เหล็ก	4	6.5
เถาวัลย์เปรียง	4	6.5
พญายอ	2	3.2
พลูคาว	2	3.2
ทองพันชั่ง	1	1.6
กระทือ	1	1.6
กวาวเครือขาว	1	1.6
ดีปลี	1	1.6

เมื่อพิจารณาข้อมูลการใช้ผลิตภัณฑ์สมุนไพร พบว่าส่วนใหญ่กลุ่มตัวอย่างมีการซื้อผลิตภัณฑ์สมุนไพรจากร้านขายยา ร้อยละ 71.2 รองลงมาคือ ร้านสะดวกซื้อร้อยละ 57.6 ร้านค้าทั่วไปและห้างสรรพสินค้าร้อยละ 33.9 ตามลำดับ

ปัจจัยที่มีผลในการซื้อผลิตภัณฑ์สมุนไพรมากที่สุด คือ เชื่อมั่นในประสิทธิภาพของยาสมุนไพรร้อยละ 62.7 รองลงมาคือ ต้องการสนับสนุนการใช้ยาสมุนไพรร้อยละ 13.6 และกลัวอันตรายจากการใช้ยาแผนปัจจุบันร้อยละ 8.5 ซึ่งค่าใช้จ่ายในการซื้อผลิตภัณฑ์สมุนไพรแต่ละครั้งส่วนใหญ่อยู่ที่ 100-500 บาท (ร้อยละ 67.8) รายละเอียดดังตารางที่ 4.3

ตารางที่ 4.3 ข้อมูลการใช้ผลิตภัณฑ์สมุนไพร (กลุ่มตัวอย่างที่เคยใช้ผลิตภัณฑ์สมุนไพร n=59)

ข้อมูลการใช้ผลิตภัณฑ์สมุนไพร	จำนวน	ร้อยละ
สถานที่ซื้อผลิตภัณฑ์สมุนไพร		
ร้านสะดวกซื้อ	34	57.6
ร้านค้าทั่วไป	20	33.9
ห้างสรรพสินค้า	20	33.9
ร้านยา	42	71.2
งานประชุมวิชาการ/อบรม/สัมมนา/ สถานที่จัดงาน	6	10.2
งานแสดงสินค้า/งานนิทรรศการ	12	20.3
ซื้อออนไลน์	15	25.4
อื่น ๆ	3	5.1
ปัจจัยที่มีผลในการซื้อผลิตภัณฑ์สมุนไพร		
ราคาไม่แพง	2	3.4
ต้องการสนับสนุนการใช้ยาสมุนไพร	8	13.6
หาซื้อง่าย สะดวก	4	6.8
กลัวอันตรายจากการใช้ยาแผนปัจจุบัน	5	8.5
การโฆษณา	1	1.7
เชื่อมั่นในประสิทธิภาพของยาสมุนไพร	37	62.7
อื่น ๆ	2	3.4
ค่าใช้จ่ายในการซื้อผลิตภัณฑ์สมุนไพรแต่ละครั้ง		
ต่ำกว่า 100 บาท	5	8.5
100-500 บาท	40	67.8
501-1,000 บาท	12	20.3
1,001-1,500 บาท	0	0.0
มากกว่า 1,500 บาท	2	3.4

ตารางที่ 4.3 ข้อมูลการใช้ผลิตภัณฑ์สมุนไพร (กลุ่มตัวอย่างที่เคยใช้ผลิตภัณฑ์สมุนไพร n=59) (ต่อ)

ข้อมูลการใช้ผลิตภัณฑ์สมุนไพร	จำนวน	ร้อยละ
ความถี่ในการซื้อผลิตภัณฑ์สมุนไพรแต่ละปี		
ทุกเดือน	3	5.1
ทุก 3 เดือน	11	18.6
ทุก 6 เดือน	21	35.6
1 ครั้งต่อปี	18	30.5
อื่น ๆ	6	10.2
ความถี่ในการใช้ผลิตภัณฑ์สมุนไพร		
ทุกวัน	3	5.1
ทุกสัปดาห์	12	20.3
ทุกเดือน	13	22.0
ทุก 3 เดือน	9	15.3
ทุก 6 เดือน	8	13.6
1 ครั้งต่อปี	8	13.6
อื่น ๆ	6	10.2

4.3 พฤติกรรมการใช้ผลิตภัณฑ์สมุนไพร

ผลการศึกษาพบว่าพฤติกรรมการใช้ผลิตภัณฑ์สมุนไพรโดยรวมของบุคลากรในมหาวิทยาลัยบูรพา ส่วนใหญ่อยู่ในระดับสูง (ร้อยละ 56.9) รายละเอียดดังตารางที่ 4.4

ตารางที่ 4.4 พฤติกรรมการใช้ผลิตภัณฑ์สมุนไพร (n = 65)

ระดับการปฏิบัติ	จำนวน	ร้อยละ
ระดับสูง (คะแนนตั้งแต่ 80% ของคะแนนเต็ม)	37	56.9
ระดับปานกลาง (คะแนนระหว่าง 60-79% ของคะแนนเต็ม)	26	40.0
ระดับต่ำ (คะแนนต่ำกว่า 60% ของคะแนนเต็ม)	2	3.1

เมื่อพิจารณาพฤติกรรมการใช้ผลิตภัณฑ์สมุนไพรของบุคลากรในมหาวิทยาลัยบูรพา เป็นรายชื่อ พบว่าพฤติกรรมที่พบบ่อยจัดอยู่ในระดับการปฏิบัติมากที่สุด คือ การอ่านฉลากบนผลิตภัณฑ์สมุนไพรทุกครั้งก่อนใช้ ร้อยละ 70.8 รองลงมา คือ มีการเลือกซื้อผลิตภัณฑ์สมุนไพรในสถานที่ที่น่าเชื่อถือและถูกต้องตามกฎหมายร้อยละ 67.7 และมีการศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมจากแหล่งที่น่าเชื่อถือก่อนซื้อใช้เมื่อเห็นโฆษณาเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์สมุนไพรร้อยละ 49.2 รายละเอียดดังตารางที่ 4.5

ตารางที่ 4.5 พฤติกรรมการใช้ผลิตภัณฑ์สมุนไพร จำแนกตามแบบสอบถาม (n = 65)

รายละเอียด	ระดับการปฏิบัติ จำนวน (ร้อยละ)				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1. ท่านใช้ผลิตภัณฑ์สมุนไพรในการดูแลสุขภาพตนเอง	18 (27.7)	22 (33.9)	22 (33.9)	2 (3.1)	1 (1.5)
2. ท่านแนะนำญาติ เพื่อน หรือคนอื่น ๆ ให้ใช้ผลิตภัณฑ์สมุนไพร	12 (18.5)	28 (43.1)	18 (27.7)	6 (9.2)	1 (1.5)
3. ท่านจะใช้ผลิตภัณฑ์สมุนไพรเมื่อมีข้อมูลยืนยันประสิทธิภาพอย่างชัดเจน	30 (46.2)	25 (38.5)	8 (12.3)	1 (1.5)	1 (1.5)
4. ท่านใช้ผลิตภัณฑ์สมุนไพรโดยมีการสอบถามหรือปรึกษาการใช้ผลิตภัณฑ์สมุนไพรกับแพทย์ พยาบาล เภสัชกร แพทย์แผนไทย หรือบุคลากรทางการแพทย์	21 (32.3)	25 (38.5)	10 (15.4)	7 (10.8)	2 (3.1)
5. ท่านอ่านฉลากบนผลิตภัณฑ์สมุนไพรทุกครั้งก่อนใช้	46 (70.8)	14 (21.5)	4 (6.2)	0 (0.0)	1 (1.5)
6. ท่านใช้ผลิตภัณฑ์สมุนไพรในการรักษาเวลาที่มีอาการเจ็บป่วยที่ไม่รุนแรง	28 (43.1)	25 (38.5)	8 (12.3)	2 (3.1)	2 (3.1)
7. ท่านใช้ผลิตภัณฑ์สมุนไพรร่วมกับยาแผนปัจจุบันในการรักษาโรค	13 (20.0)	19 (29.2)	21 (32.3)	7 (10.8)	5 (7.7)
8. ท่านศึกษาหาความรู้เบื้องต้นในการเลือกซื้อผลิตภัณฑ์สมุนไพร	25 (38.5)	31 (47.7)	7 (10.8)	1 (1.5)	1 (1.5)

ตารางที่ 4.5 พฤติกรรมการใช้ผลิตภัณฑ์สมุนไพร จำแนกตามแบบสอบถาม (n = 65) (ต่อ)

รายละเอียด	ระดับการปฏิบัติ จำนวน (ร้อยละ)				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
9. เมื่อท่านเห็นโฆษณาเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์สมุนไพรท่านจะศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมจากแหล่งที่น่าเชื่อถือก่อนซื้อใช้	32 (49.2)	27 (41.5)	4 (6.2)	0 (0.0)	2 (3.1)
10. ท่านเลือกซื้อผลิตภัณฑ์สมุนไพรในสถานที่ที่น่าเชื่อถือและถูกต้องตามกฎหมาย	44 (67.7)	17 (26.2)	3 (4.6)	0 (0.0)	1 (1.5)

4.4 ทักษะต่อการใช้ผลิตภัณฑ์สมุนไพร

ผลการศึกษาพบว่าทักษะต่อการใช้ผลิตภัณฑ์สมุนไพรโดยรวมของบุคลากรในมหาวิทยาลัยบูรพา ส่วนใหญ่อยู่ในระดับปานกลาง (ร้อยละ 60.0) รายละเอียดดังตารางที่ 4.6

ตารางที่ 4.6 ทักษะต่อการใช้ผลิตภัณฑ์สมุนไพร

ระดับทักษะ	จำนวน	ร้อยละ
ระดับสูง (คะแนนเฉลี่ย 2.34-3.00)	26	40
ระดับปานกลาง (คะแนนเฉลี่ย 1.68-2.33)	39	60
ระดับต่ำ (คะแนนเฉลี่ย 1.00-1.67)	0	0

เมื่อพิจารณาทักษะต่อการใช้ผลิตภัณฑ์สมุนไพรของบุคลากรในมหาวิทยาลัยบูรพา ข้อคำถามที่เห็นด้วยมากที่สุด คือ ผลิตภัณฑ์สมุนไพรสามารถรักษาโรคต่าง ๆ ได้อย่างปลอดภัยตามการใช้ให้ถูกชนิดและถูกวิธีร้อยละ 90.8 รองลงมาคือ เชื่อว่าในปัจจุบันมีเทคโนโลยีสูงในการผลิตผลิตภัณฑ์สมุนไพรให้ได้มาตรฐานร้อยละ 87.7 รายละเอียดดังตารางที่ 4.7

ตารางที่ 4.7 ทศนคติต่อการใช้ผลิตภัณฑ์สมุนไพร จำแนกตามแบบสอบถาม (n = 65)

รายละเอียด	ความคิดเห็น จำนวน (ร้อยละ)		
	เห็นด้วย	ไม่แน่ใจ	ไม่เห็นด้วย
1.ท่านเชื่อว่าผลิตภัณฑ์สมุนไพรใช้รักษาโรคได้อย่างมีประสิทธิภาพ	48 (73.8)	17 (26.2)	0 (0.0)
2.ผลิตภัณฑ์สมุนไพรบางชนิดสามารถใช้แทนยาแผนปัจจุบันได้	48 (73.8)	16 (24.6)	1 (1.5)
3.วัยหนุ่มสาวเมื่อไม่สบายรักษาด้วยผลิตภัณฑ์สมุนไพรเป็นเรื่องล้าสมัย	5 (7.7)	15 (23.1)	45 (69.2)
4.ท่านจะเลือกใช้ผลิตภัณฑ์สมุนไพรจากการแนะนำของบุคลากรทางการแพทย์	48 (73.8)	15 (23.1)	2 (3.1)
5.ท่านเลือกแนะนำผู้อื่นให้ยาจากสารเคมีสังเคราะห์มากกว่าผลิตภัณฑ์สมุนไพรเพราะมีประสิทธิภาพในการรักษาโรคดีกว่า	5 (7.7)	32 (49.2)	28 (43.1)
6.ท่านจะไม่ใช้ผลิตภัณฑ์สมุนไพรรักษาอาการเจ็บป่วยของท่านเพราะไม่มั่นใจในความปลอดภัย	18 (27.7)	12 (18.5)	35 (53.8)
7.ท่านเลือกใช้ผลิตภัณฑ์สมุนไพรในการรักษาโรค เนื่องจากทำให้เกิดพิษ และอาการข้างเคียงน้อยกว่ายาจากสารเคมีสังเคราะห์	33 (50.8)	20 (30.8)	12 (18.5)
8.การใช้ผลิตภัณฑ์จากสมุนไพรในผู้ป่วยที่มีโรคประจำตัวเรื้อรังเป็นเรื่องที่ไม่เหมาะสม	10 (15.4)	38 (58.5)	17 (26.2)
9.ในปัจจุบันมีเทคโนโลยีสูงในการผลิตผลิตภัณฑ์สมุนไพรให้ได้มาตรฐาน	57 (87.7)	8 (12.3)	0 (0.0)
10.ผลิตภัณฑ์สมุนไพรสามารถรักษาโรคต่าง ๆ ได้อย่างปลอดภัยตามการใช้ให้ถูกชนิดและถูกวิธี	59 (90.8)	6 (9.2)	0 (0.0)

4.5 ปัจจัยที่มีผลต่อความพึงพอใจในการใช้ผลิตภัณฑ์สมุนไพร

ผลจากการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความพึงพอใจการใช้ผลิตภัณฑ์สมุนไพรของบุคลากรในมหาวิทยาลัยบูรพา พบว่าส่วนใหญ่มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด (ร้อยละ 67.7) รายละเอียดดังตารางที่ 4.8

ตารางที่ 4.8 ปัจจัยต่าง ๆ ที่มีผลต่อความพึงพอใจการใช้ผลิตภัณฑ์สมุนไพร

ระดับอิทธิพลที่มีต่อความพึงพอใจ	จำนวน	ร้อยละ
ระดับมากที่สุด (คะแนนเฉลี่ย 3.26-4.00)	44	67.7
ระดับมาก (คะแนนเฉลี่ย 2.51-3.25)	20	30.8
ระดับน้อย (คะแนนเฉลี่ย 1.76-2.50)	1	1.5
ระดับน้อยที่สุด (คะแนนเฉลี่ย 1.00-1.75)	0	0

เมื่อพิจารณาปัจจัยที่มีผลต่อความพึงพอใจการใช้ผลิตภัณฑ์สมุนไพรของบุคลากรในมหาวิทยาลัยบูรพาเป็นรายข้อ พบว่าปัจจัยส่วนใหญ่ที่มีผลต่อความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด คือ ผลิตภัณฑ์สมุนไพรมีมาตรฐานการผลิต เช่น มีอย.รับรอง (ร้อยละ 67.7) รองลงมา คือ มีการให้ข้อมูลเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์สมุนไพร (ร้อยละ 60.0) และผลิตภัณฑ์สมุนไพรไม่มีส่วนผสมที่เป็นสารเคมีอันตราย ร้ายแรง (ร้อยละ 56.9) รายละเอียดดังตารางที่ 4.9

ตารางที่ 4.9 ปัจจัยต่าง ๆ ที่มีผลต่อความพึงพอใจการใช้ผลิตภัณฑ์สมุนไพร จำแนกตามแบบสอบถาม (n = 65)

รายละเอียด	ระดับอิทธิพลที่มีผลต่อความพึงพอใจ			
	จำนวน (ร้อยละ)			
	มากที่สุด	มาก	น้อย	น้อยที่สุด
1. คุณประโยชน์/สรรพคุณ	36 (55.4)	27 (41.5)	2 (3.1)	0 (0.0)
2. ไม่มีส่วนผสมที่เป็นสารเคมีอันตราย ร้ายแรง	37 (56.9)	24 (36.9)	4 (6.2)	0 (0.0)
3. มีมาตรฐานการผลิต เช่น มี อย.รับรอง	44 (67.7)	19 (29.2)	2 (3.1)	0 (0.0)

ตารางที่ 4.9 ปัจจัยต่าง ๆ ที่มีผลต่อความพึงพอใจการใช้ผลิตภัณฑ์สมุนไพร จำแนกตามแบบสอบถาม (n = 65) (ต่อ)

รายละเอียด	ระดับอิทธิพลที่มีผลต่อความพึงพอใจ			
	จำนวน (ร้อยละ)			
	มากที่สุด	มาก	น้อย	น้อยที่สุด
4. ผลผลิตจากพืชที่ปลูกแบบอินทรีย์	30 (46.2)	30 (46.2)	5 (7.7)	0 (0.0)
5. ความเหมาะสมของราคา	28 (43.1)	34 (52.3)	3 (4.6)	0 (0.0)
6. รูปแบบของผลิตภัณฑ์สมุนไพร	27 (41.5)	35 (53.8)	3 (4.6)	0 (0.0)
7. ความสะดวกในการซื้อผลิตภัณฑ์สมุนไพร	25 (38.5)	35 (53.8)	5 (7.7)	0 (0.0)
8. การให้ข้อมูลเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์สมุนไพร	39 (60.0)	20 (30.8)	6 (9.2)	0 (0.0)
9. ได้ผลดีจริงตามสรรพคุณที่ระบุ	32 (49.2)	29 (44.6)	4 (6.2)	0 (0.0)
10. การออกแบบบรรจุภัณฑ์	15 (23.1)	37 (56.9)	11 (16.9)	2 (3.1)

4.6 ปัจจัยที่มีผลต่อความเชื่อมั่นต่อการใช้ผลิตภัณฑ์สมุนไพร

ผลจากการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความเชื่อมั่นต่อการใช้ผลิตภัณฑ์สมุนไพรโดยรวมของบุคลากรในมหาวิทยาลัยบูรพา พบว่าส่วนใหญ่มีความเชื่อมั่นอยู่ในระดับมาก (ร้อยละ 46.2) รายละเอียดดังตารางที่ 4.10

ตารางที่ 4.10 ปัจจัยต่าง ๆ ที่มีผลต่อความเชื่อมั่น (n = 65)

ระดับอิทธิพลที่มีต่อความเชื่อมั่น	จำนวน	ร้อยละ
ระดับมากที่สุด (คะแนนเฉลี่ย 3.26-4.00)	28	43.1
ระดับมาก (คะแนนเฉลี่ย 2.51-3.25)	30	46.2
ระดับน้อย (คะแนนเฉลี่ย 1.76-2.50)	7	10.8
ระดับน้อยที่สุด (คะแนนเฉลี่ย 1.00-1.75)	0	0

เมื่อพิจารณาปัจจัยที่มีผลต่อความเชื่อมั่นต่อการใช้ผลิตภัณฑ์สมุนไพรของบุคลากรในมหาวิทยาลัยบูรพาเป็นรายข้อ พบว่าปัจจัยส่วนใหญ่ที่มีผลต่อความเชื่อมั่นอยู่ในระดับมากที่สุด คือ ผลิตภัณฑ์สมุนไพรได้รับการรับรองมาตรฐานร้อยละ 64.6 รองลงมาคือ กระบวนการผลิตที่น่าเชื่อถือได้มาตรฐานร้อยละ 53.8 และการวางจำหน่ายในร้านค้าหรือหน่วยงานที่ได้รับการรับรองมาตรฐานร้อยละ 52.3 รายละเอียดดังตารางที่ 4.11

ตารางที่ 4.11 ปัจจัยต่าง ๆ ที่มีผลต่อความเชื่อมั่น จำแนกตามแบบสอบถาม (n = 65)

รายละเอียด	ระดับอิทธิพลที่มีผลต่อความเชื่อมั่น			
	จำนวน (ร้อยละ)			
	มากที่สุด	มาก	น้อย	น้อยที่สุด
1. มีสรรพคุณ/คุณประโยชน์/ผลลัพธ์เทียบเท่ายาแผนปัจจุบันหรือผลิตภัณฑ์ที่ได้จากการสังเคราะห์	22 (33.8)	38 (58.5)	5 (7.7)	0 (0.0)
2. ผลข้างเคียงน้อยกว่ายาแผนปัจจุบัน/ผลิตภัณฑ์จากการสังเคราะห์	30 (46.2)	29 (44.6)	6 (9.2)	0 (0.0)
3. กระบวนการผลิตที่น่าเชื่อถือได้มาตรฐาน	35 (53.9)	29 (44.6)	1 (1.5)	0 (0.0)
4. ผลิตภัณฑ์สมุนไพรได้รับการรับรองมาตรฐาน	42 (64.6)	21 (32.3)	2 (3.1)	0 (0.0)
5. วางจำหน่ายในร้านค้าหรือหน่วยงานที่ได้รับการรับรองมาตรฐาน	34 (52.3)	28 (43.1)	3 (4.6)	0 (0.0)

ตารางที่ 4.11 ปัจจัยต่าง ๆ ที่มีผลต่อความเชื่อมั่น จำแนกตามแบบสอบถาม (n = 65) (ต่อ)

รายละเอียด	ระดับอิทธิพลที่มีผลต่อความเชื่อมั่น			
	จำนวน (ร้อยละ)			
	มากที่สุด	มาก	น้อย	น้อยที่สุด
6. ปริมาณเตอร์ เช่น ดารา เน็ตไอดอล ที่โฆษณาผลิตภัณฑ์สมุนไพร	5 (7.7)	19 (29.2)	24 (36.9)	17 (26.2)
7. รัฐบาลให้การสนับสนุน หรือจัดงานแสดงผลิตภัณฑ์สมุนไพร	13 (20.0)	32 (49.2)	17 (26.2)	3 (4.6)
8. คำบอกเล่าของผู้ที่เคยใช้ผลิตภัณฑ์สมุนไพร	17 (26.2)	31 (47.7)	14 (21.5)	3 (4.6)
9. ยี่ห้อผลิตภัณฑ์สมุนไพร	17 (26.2)	31 (47.7)	16 (24.6)	1 (1.5)
10. ความน่าเชื่อถือของผู้ให้ข้อมูล	32 (49.2)	28 (43.1)	5 (7.7)	0 (0.0)

4.7 ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการใช้ผลิตภัณฑ์สมุนไพรของบุคลากรในมหาวิทยาลัย

4.7.1 ปัจจัยด้านคุณลักษณะส่วนบุคคลที่มีความสัมพันธ์ต่อพฤติกรรมการใช้ผลิตภัณฑ์สมุนไพร พบว่าเพศมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการใช้ผลิตภัณฑ์สมุนไพรอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (p value = 0.013) (ตารางที่ 4.12)

ตารางที่ 4.12 ปัจจัยด้านคุณลักษณะส่วนบุคคลที่มีความสัมพันธ์ต่อพฤติกรรมการใช้ผลิตภัณฑ์สมุนไพร

ตัวแปรต้น	ระดับพฤติกรรม				P value ^a
	(N = 65)				
	ระดับปานกลาง-ต่ำ		ระดับสูง		
	(n = 28)		(n = 37)		
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	
เพศ					0.013
ชาย	13	46.4	6	16.2	
หญิง	15	53.6	31	83.8	
ระดับการศึกษา					0.944
ปริญญาตรี	5	17.9	7	18.9	
ปริญญาโท	10	35.7	11	29.7	
ปริญญาเอก	13	46.4	19	51.4	
อาชีพ					0.605
อาจารย์	8	28.6	13	35.1	
พนักงานสนับสนุนวิชาการ	20	71.4	24	64.9	
รายได้เฉลี่ยต่อเดือน					0.811
10,000-20,000 บาท	1	3.6	0	0	
20,001-30,000 บาท	2	7.1	4	10.8	
30,001-40,000 บาท	10	35.7	16	43.2	
40,001-50,000 บาท	6	21.4	6	16.2	
50,000 บาทขึ้นไป	9	32.2	11	29.8	

ตารางที่ 4.12 ปัจจัยด้านคุณลักษณะส่วนบุคคลที่มีความสัมพันธ์ต่อพฤติกรรมการใช้ผลิตภัณฑ์สมุนไพร (ต่อ)

ตัวแปรต้น	ระดับพฤติกรรม				P value ^a
	(N = 65)				
	ระดับปานกลาง-ต่ำ		ระดับสูง		
	(n = 28)		(n = 37)		
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	
โรคประจำตัว					0.361
ไม่มี	20	71.4	31	83.8	
มี	8	58.6	6	16.2	
ประวัติการเจ็บป่วยในรอบ 1 ปีที่ผ่านมา					0.103
ไม่มี	16	57.1	29	78.4	
มี	12	42.9	8	21.6	

^a Fisher's exact test

4.7.2 ปัจจัยด้านการรับรู้ที่มีความสัมพันธ์ต่อพฤติกรรมการใช้ผลิตภัณฑ์สมุนไพร พบว่าการรับรู้ข่าวสารผ่านช่องทางต่าง ๆ ได้แก่ การได้ยิน/รับรู้ข่าวสาร, ช่องทางเฟซบุ๊ก (Facebook), สื่อโทรทัศน์, บุคคลในครอบครัว/เพื่อนร่วมงาน, บุรุษขายของตามห้างสรรพสินค้า ไม่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการใช้ผลิตภัณฑ์สมุนไพรอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ยกเว้นการรับรู้ผ่านสื่อสิ่งพิมพ์ที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการใช้ผลิตภัณฑ์สมุนไพรอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (p value = 0.02) (ตารางที่ 4.13)

ตารางที่ 4.13 ปัจจัยด้านการรับรู้และการใช้ผลิตภัณฑ์สมุนไพรที่มีความสัมพันธ์ต่อพฤติกรรมการใช้ผลิตภัณฑ์สมุนไพร

ตัวแปรต้น	ระดับพฤติกรรม				P value ^a
	(N = 65)				
	ระดับปานกลาง-ต่ำ		ระดับสูง		
	(n = 28)		(n = 37)		
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	
การได้ยิน/รับรู้ข่าวสาร					0.390
ไม่เคย	4	14.3	2	5.4	
เคย	24	85.7	35	94.6	
รับรู้ผ่านช่องทางเฟซบุ๊ก (Facebook)					1.000
ไม่ใช่	6	21.4	7	18.9	
ใช่	22	78.6	30	81.1	
รับรู้ผ่านสื่อโทรทัศน์					1.000
ไม่ใช่	10	35.7	13	35.1	
ใช่	18	64.3	24	64.9	
รับรู้ผ่านบุคคลในครอบครัว/เพื่อนร่วมงาน					0.129
ไม่ใช่	20	71.4	19	51.4	
ใช่	8	28.6	18	48.6	
รับรู้ผ่านบุรุษขายของตามห้างสรรพสินค้า					0.129
ไม่ใช่	20	71.4	19	51.4	
ใช่	8	28.6	18	48.6	

ตารางที่ 4.13 ปัจจัยด้านการรับรู้และการใช้ผลิตภัณฑ์สมุนไพรที่มีความสัมพันธ์ต่อพฤติกรรมการใช้ผลิตภัณฑ์สมุนไพร (ต่อ)

ตัวแปรต้น	ระดับพฤติกรรม (N = 65)				p value ^a
	ปานกลาง-ต่ำ		ระดับสูง		
	(n = 28)		(n = 37)		
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	
รับรู้ผ่านสื่อสิ่งพิมพ์ ^b					0.020
ไม่ใช่	22	78.6	18	48.7	
ใช่	6	21.4	19	51.3	

^a Fisher's exact test

^b หนังสือพิมพ์/นิตยสาร/วารสาร/แผ่นพับ/ใบปลิว

4.7.3 ปัจจัยด้านทัศนคติ ความพึงพอใจ และความเชื่อมั่นที่มีความสัมพันธ์ต่อพฤติกรรมการใช้ผลิตภัณฑ์สมุนไพร

1) จากการหาความสัมพันธ์ของ ทัศนคติ ความพึงพอใจ ความเชื่อมั่นที่ส่งผลต่อพฤติกรรมที่ดีในการใช้ผลิตภัณฑ์สมุนไพร โดยการใช้การหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบสเปียร์แมน (Spearman rank correlation coefficient) แสดงความสัมพันธ์ได้ดังนี้

ปัจจัยด้านทัศนคติไม่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมที่ดีในการใช้ผลิตภัณฑ์สมุนไพร ($r = 0.05$, $p \text{ value} = 0.652$) ปัจจัยด้านความพึงพอใจมีความสัมพันธ์ทางบวกกับพฤติกรรมที่ดีในการใช้ผลิตภัณฑ์สมุนไพร ($r = 0.372$, $p \text{ value} = 0.002$) ปัจจัยด้านความเชื่อมั่นมีความสัมพันธ์ทางบวกกับพฤติกรรมที่ดีในการใช้ผลิตภัณฑ์สมุนไพร ($r = 0.302$, $p \text{ value} = 0.015$)

2) จากการหาความสัมพันธ์ด้วยวิธี regression analysis ระหว่างตัวแปรอิสระและตัวแปรตามของกลุ่มตัวอย่างที่มีพฤติกรรมในระดับสูง พบว่า ตัวแปรที่มีความสัมพันธ์ต่อพฤติกรรมที่ดี (พิจารณาจากตารางที่ 4.12 และ 4.13 (เลือกตัวแปรที่มีค่า $p \text{ value} < 0.2$ เข้าโมเดลทำนาย multivariable analysis) ได้แก่ เพศ ประวัติการเจ็บป่วยในรอบ 1 ปีที่

ผ่านมา การรับรู้ผ่านบุคคลในครอบครัว/เพื่อนร่วมงาน การรับรู้ผ่านบุชขายของตาม
ห้างสรรพสินค้า และการรับรู้ผ่านสื่อสิ่งพิมพ์

เมื่อนำตัวแปรอิสระมาเข้าโมเดลทำนายแบบ multivariable analysis พบว่า
ตัวแปรด้าน เพศ ประวัติการเจ็บป่วยในรอบ 1 ปีที่ผ่านมา และการรับรู้ข้อมูลผลิตภัณฑ์
สมุนไพรผ่านสื่อสิ่งพิมพ์ เป็นปัจจัยทำนายร่วมของพฤติกรรมที่ดีของการใช้ผลิตภัณฑ์
สมุนไพร ดังแสดงในตารางที่ 4.14

ตารางที่ 4.14 แสดงผลการวิเคราะห์แบบ multivariable regression analysis

ตัวแปร	Adjusted OR (95% CI)	p value
เพศ		
ชาย	reference ^a	0.002
หญิง	9.81 (2.25-42.89)	
ประวัติการเจ็บป่วยในรอบ 1 ปีที่ผ่านมา		
มี	reference ^b	0.038
ไม่มี	3.80 (1.08-13.38)	
การรับรู้ข้อมูลผลิตภัณฑ์สมุนไพรผ่านสื่อสิ่งพิมพ์		
ไม่ใช่	reference ^c	0.006
ใช่	7.58 (1.79-32.11)	

^a กลุ่มอ้างอิงของตัวแปรอิสระด้านเพศ

^b กลุ่มอ้างอิงของตัวแปรอิสระด้านประวัติการเจ็บป่วยในรอบ 1 ปีที่ผ่านมา

^c กลุ่มอ้างอิงของตัวแปรอิสระด้านการรับรู้ข้อมูลผลิตภัณฑ์สมุนไพรผ่านสื่อสิ่งพิมพ์

บทที่ 5

สรุปและวิจารณ์ผลการวิจัย

5.1 อภิปรายผลการวิจัย

5.1.1 ลักษณะกลุ่มตัวอย่างและข้อมูลการใช้สมุนไพร

ผลจากการส่งแบบสำรวจไปให้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 342 คน แต่มีผู้ตอบแบบสอบถามมาจำนวนทั้งหมด 65 คน อัตราการตอบกลับแบบสอบถามร้อยละ 19.3 ซึ่งเป็นอัตราการตอบกลับที่ต่ำจากการศึกษาของนิศาชล รัตนมณี และ ประสพชัย พสุนนท์ (2562) พบว่า อัตราส่วนการตอบกลับที่ยอมรับได้อยู่ที่ไม่น้อยกว่าร้อยละ 20 ถึงแม้จะมีวิธีการสำรวจโดยการส่งแบบสอบถามผ่านอินเทอร์เน็ต ซึ่งการศึกษาที่ผ่านมาพบว่าเป็นวิธีที่ให้ผลการตอบกลับดีที่สุด⁽¹⁸⁾ โดยผลตอบกลับแบบสำรวจที่ต่ำจากการศึกษากลุ่มผู้วิจัยอาจเนื่องมาจากปัจจัยด้านระยะเวลาในการเก็บข้อมูลอยู่ในช่วงเวลาที่กระชั้นชิดและขาดปัจจัยด้านการแจ้งเตือนหลังส่งแบบสอบถาม ถึงแม้จะมีวิธีการสำรวจโดยการส่งแบบสอบถามผ่านอินเทอร์เน็ต เมื่อพิจารณาจากรูปแบบการส่งแบบสอบถามจากการศึกษาที่ผ่านมาพบว่า หากเปรียบเทียบการรวบรวมข้อมูลใน 3 วิธี ได้แก่ การสัมภาษณ์ (interview) การทอดแบบสอบถาม (self-administer questionnaire) และการส่งแบบสอบถามทางไปรษณีย์ (mailed questionnaire) พบว่า การรวบรวมข้อมูลโดยการส่งแบบสอบถามทางไปรษณีย์มีอัตราการตอบกลับแบบสอบถามต่ำกว่าการรวบรวมข้อมูลโดยวิธีอื่น⁽¹⁹⁾

เมื่อวิเคราะห์ข้อมูลทั้งหมดจากกลุ่มตัวอย่าง 65 คน พบว่าส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุเฉลี่ย 42.32 ± 8.31 ปี จบการศึกษาระดับปริญญาเอก ประกอบอาชีพเป็นอาจารย์ โดยรายได้เฉลี่ยต่อเดือนส่วนใหญ่อยู่ในระหว่าง 30,001-40,000 บาทซึ่งกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เคยใช้ผลิตภัณฑ์สมุนไพร โดยพบว่าปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกซื้อผลิตภัณฑ์สมุนไพรของกลุ่มตัวอย่างเกิดจากความเชื่อมั่นในประสิทธิภาพ จากผลการศึกษาของปิยทัศน์ ใจเย็น และยุทธนา แยกคาย (2563) เกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อความเชื่อมั่นในผลิตภัณฑ์สมุนไพรของประชาชน พบว่าส่วนประสมทางการตลาดด้านผลิตภัณฑ์ เช่น สรรพคุณของผลิตภัณฑ์สมุนไพรสามารถตอบสนองต่อความต้องการหรือประสิทธิภาพของผลิตภัณฑ์สมุนไพร เป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อความเชื่อมั่นในผลิตภัณฑ์สมุนไพร⁽¹²⁾ อีกทั้งจากการศึกษาของกฤติเดช มิ่งไม้ (2560) พบว่าระดับการศึกษาที่สูงขึ้น ทำให้เพิ่มโอกาสและทางเลือกในการเลือกใช้ผลิตภัณฑ์สมุนไพรทั้งในแง่ของประเภท ประโยชน์ และสรรพคุณในการรักษามากขึ้น ดังนั้นการมีวุฒิการศึกษาที่สูงจึงสัมพันธ์กับความเชื่อมั่นประสิทธิภาพ⁽⁵⁾

ซึ่งผลิตภัณฑ์สมุนไพรส่วนใหญ่ที่กลุ่มตัวอย่างเลือกใช้ คือ ฟ้าทะลายโจร ร้อยละ 79 รองลงมาคือ ขมิ้นชัน ร้อยละ 52.5 และมะขามป้อม ร้อยละ 48.4 สาเหตุที่ฟ้าทะลายโจรถูกเลือกใช้

มากที่สุด อาจเนื่องมาจากช่วงระยะเวลาที่ผู้วิจัยส่งแบบสำรวจเป็นช่วงเวลาที่อยู่ในสถานการณ์โรค COVID-19 ซึ่งเป็นสมุนไพรมีหลักฐานเชิงประจักษ์ใช้ในกลุ่มผู้ป่วยที่มีอาการเล็กน้อย⁽²⁰⁾ อีกทั้งคนส่วนใหญ่มีความเชื่อว่าหากมีอาการไข้ ไอ เจ็บคอ ในช่วงที่มีการระบาดของโรค COVID-19 นี้จะต้องใช้ฟ้าทะลายโจร ส่วนปัจจัยอื่น ๆ ที่มีความสัมพันธ์กับการใช้ฟ้าทะลายโจร ได้แก่ ช่วงอายุ 40-59 ปี การรับรู้ความรุนแรงของโรค COVID-19 และการใช้คล้อยตามกลุ่มอ้างอิง (กลุ่มที่มีความสำคัญต่อการใช้ชีวิต)⁽²⁰⁾

การรับรู้ข้อมูลของผลิตภัณฑ์โดยส่วนใหญ่ได้ยื่น/รับรู้ข่าวสารผ่านทางเฟซบุ๊ก เนื่องจากเป็นเทคโนโลยีที่ทันสมัยทำให้สามารถเข้าถึงสื่ออินเทอร์เน็ต ออนไลน์ต่าง ๆ ได้ง่ายและสะดวกรวดเร็ว ทำให้ทราบถึงข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับสมุนไพรรองลงมา คือ สื่อโทรทัศน์ เนื่องจากเป็นสื่อที่ให้ทั้งภาพและเสียงกระจายได้ทั่วประเทศพร้อม ๆ กัน เลือกเข้าเฉพาะบางรายการที่บุคคลสนใจได้ ทำให้สร้างการจดจำชื่อผลิตภัณฑ์ได้อย่างรวดเร็ว สอดคล้องกับการศึกษาของปีทมา ศิริวรรณ (2560) พบว่า ประชาชนโดยส่วนใหญ่รับรู้ข่าวสารด้านสมุนไพรรองลงมาจากสื่อโทรทัศน์⁽²¹⁾ แต่ข้อมูลนี้ยังมีความขัดแย้งกับการศึกษาที่ผ่านมา ด้านปัจจัยด้านการรับรู้และการใช้ผลิตภัณฑ์สมุนไพรรองลงมา พบว่าการได้ยิน/รับรู้ข่าวสาร ช่องทางเฟซบุ๊ก (Facebook) สื่อโทรทัศน์ บุคคลในครอบครัว/เพื่อนร่วมงาน บุตรชายของตามห้างสรรพสินค้า ไม่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการใช้ผลิตภัณฑ์สมุนไพรรองลงมา อาจเนื่องมาจากเป็นแหล่งข้อมูลที่มีรายละเอียดไม่ครบถ้วน และมีข้อจำกัดในด้านระยะเวลาในการรับรู้ข่าวสารและความน่าเชื่อถือของแหล่งข้อมูล ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของชนิดา มัททวงกูร และคณะ (2562) โดยศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการใช้สมุนไพรรองลงมาของประชาชนในเขตภาคีเจริญ พบว่าการเปิดรับข้อมูลข่าวสารจากสื่อต่าง ๆ ได้แก่ การรับรู้ผ่านครอบครัว/ญาติพี่น้อง/เพื่อน/เพื่อนบ้าน โทรทัศน์ อินเทอร์เน็ต/สื่อโซเชียล และป้ายโฆษณาตามร้านค้า ไม่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการใช้สมุนไพรรองลงมา⁽²²⁾

กลุ่มตัวอย่างโดยส่วนใหญ่เข้าถึงสมุนไพรรองลงมาโดยการซื้อจากร้านขายยา รองลงมา คือ ร้านสะดวกซื้อ และ ร้านค้าทั่วไปตามห้างสรรพสินค้า เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นอาจารย์ ทำให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเลือกวิธีการใช้และแหล่งจำหน่ายที่น่าเชื่อถือของผลิตภัณฑ์สมุนไพรรองลงมาต่าง ๆ ในการดูแลสุขภาพตนเอง ซึ่งร้านขายยาเป็นสถานประกอบการที่มีการจำหน่ายยาและผลิตภัณฑ์ในการดูแลสุขภาพซึ่งมีคุณภาพตามมาตรฐานและความปลอดภัย ดังนั้นจึงมีความน่าเชื่อถือกว่าร้านสะดวกซื้อและร้านค้าทั่วไปตามห้างสรรพสินค้า

5.1.2 พฤติกรรมการใช้สมุนไพร

จากผลการศึกษาพบว่าพฤติกรรมการใช้สมุนไพรในภาพรวมอยู่ในระดับการปฏิบัติที่ดี (สูง) เมื่อพิจารณาจากคะแนน อาจเป็นเพราะในผลการศึกษาในกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นอาจารย์ ถือว่าเป็นบุคลากรที่มีความรู้และมีรายได้ดี ทำให้เพิ่มโอกาสและทางเลือกในการเลือกใช้ผลิตภัณฑ์สมุนไพรทั้งในแง่ของประเภท ประโยชน์ และสรรพคุณในการรักษามากขึ้น สอดคล้องกับการศึกษาที่ผ่านมาของกฤติเดช มิ่งไม้ (2560) พบว่าระดับการศึกษามีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการใช้ยาสมุนไพรอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (p value = 0.024) และความเพียงพอของรายได้มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการใช้ยาสมุนไพรอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (p value = 0.001) ⁽⁵⁾ ในส่วนของรายได้ สอดคล้องกับการศึกษาที่ผ่านมาของชนิดา มัททวงกูร และคณะ (2562) และภิษณี วิจันทิก (2563) พบว่า รายได้มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับพฤติกรรมการใช้สมุนไพรที่ดี ^(22, 23) แต่ทั้งนี้ข้อมูลด้านรายไดยังคงมีความขัดแย้งกันของการศึกษา เนื่องจากการศึกษาของฤทธิชัย พิมปาและคณะ (2557) พบว่า รายได้ไม่สัมพันธ์กับพฤติกรรมการใช้สมุนไพร ทั้งนี้อาจเป็นเพราะกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ศึกษาความแตกต่างกัน ⁽⁶⁾

ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการใช้ผลิตภัณฑ์สมุนไพรของบุคลากร

ด้านเพศ พบว่า มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการใช้ผลิตภัณฑ์สมุนไพรอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (p value = 0.013) โดยกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 70.8 มีพฤติกรรมการใช้ผลิตภัณฑ์สมุนไพรอยู่ในระดับสูง อาจเนื่องมาจากกลุ่มตัวอย่างมีความสนใจและเชื่อมั่นในผลิตภัณฑ์สมุนไพรเพื่อดูแลสุขภาพของตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของกัญญาลักษณ์ สีสองสม และณรงค์ใจเที่ยง (2563) โดยศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการใช้ยาสมุนไพรในการดูแลสุขภาพตนเองของบุคลากร โรงพยาบาลแม่จัน จังหวัดเชียงราย พบว่า เพศมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการใช้ยาสมุนไพรในการดูแลสุขภาพตนเองของกลุ่มตัวอย่างตัวอย่าง เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 76.4 มีความสนใจในเรื่องสุขภาพของตนเอง จึงทำให้เกิดการแสวงหาการรักษาในวิธีการต่าง ๆ ในการดูแลสุขภาพร่างกายของตนเองให้แข็งแรงอยู่เสมอ ⁽³⁾

ด้านระดับการศึกษา พบว่า ไม่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการใช้ผลิตภัณฑ์สมุนไพร (p value = 0.944) อาจเนื่องมาจากกลุ่มตัวอย่ามีระดับการศึกษาปริญญาตรีขึ้นไป ทำให้กลุ่มตัวอย่างมีความรู้ในการเลือกใช้และมีทักษะในการหาความรู้เพิ่มเติมจากแหล่งที่น่าเชื่อถือของผลิตภัณฑ์สมุนไพรในการดูแลสุขภาพตนเองได้อย่างไม่แตกต่างกัน ผลการศึกษาที่ได้ขัดแย้งกับการศึกษาของกฤติเดช มิ่งไม้ (2560) โดยศึกษาความรู้ ทักษะ และพฤติกรรมการใช้ยาสมุนไพรของผู้สูงอายุที่มีโรคเรื้อรังในอำเภอท่าเรือ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า ระดับการศึกษา มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการใช้ยาสมุนไพรอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (p value = 0.024) ⁽⁵⁾

ด้านอาชีพ พบว่า ไม่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการใช้ผลิตภัณฑ์สมุนไพร (p value = 0.605) อาจเนื่องมาจากกลุ่มตัวอย่างมีการประกอบอาชีพซึ่งมีการติดต่อประสานงานร่วมกัน ทำให้มีโอกาสในการแลกเปลี่ยนความรู้ในการการดูแลสุขภาพ และปัจจุบันก็สามารถเลือกหาข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับสมุนไพรได้อย่างหลากหลายวิธีจึงทำให้อาชีพที่แตกต่างกันไม่มีผลต่อพฤติกรรมการใช้ผลิตภัณฑ์สมุนไพร ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของวิไลวรรณ ชัยณรงค์ (2554) โดยศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการใช้สมุนไพรเพื่อรักษาเบื้องต้นของประชาชนในเขตอำเภอธัญบุรี จังหวัดปทุมธานี พบว่า อาชีพไม่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการใช้สมุนไพรเพื่อรักษาเบื้องต้นของประชาชน ในเขตอำเภอธัญบุรี⁽⁹⁾

ด้านรายได้เฉลี่ยต่อเดือน พบว่า ไม่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการใช้ผลิตภัณฑ์สมุนไพร (p value= 0.811) เนื่องจากรายได้เฉลี่ยต่อเดือนของกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีรายได้เพียงพอต่อค่าใช้จ่ายในการซื้อผลิตภัณฑ์สมุนไพร ถึงแม้ว่าจะมีรายได้ที่แตกต่างกันก็ไม่มีผลต่อการเลือกใช้ผลิตภัณฑ์สมุนไพรเพื่อการดูแลสุขภาพตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของฤทธิชัย พิมปาและคณะ (2557) โดยศึกษาพฤติกรรมการใช้ยาสมุนไพรของผู้ป่วยโรคเบาหวาน จังหวัดกาญจนบุรี พบว่า รายได้เฉลี่ยต่อเดือน ไม่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการใช้ยาสมุนไพรของผู้ป่วยโรคเบาหวาน⁽⁶⁾

ด้านโรคประจำตัว พบว่า ไม่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการใช้ผลิตภัณฑ์สมุนไพร (p value = 0.361) อาจเนื่องมาจากกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ไม่มีโรคประจำตัว แต่มีการใช้ผลิตภัณฑ์สมุนไพรเพื่อป้องกันและส่งเสริมสุขภาพ ผลการศึกษาที่ได้ขัดแย้งกับการศึกษาของปัญญพัฒน์ ไชยเมล์ และคณะ (2555) โดยศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการใช้สมุนไพรในการดูแลสุขภาพเบื้องต้น พบว่า โรคประจำตัว มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการใช้สมุนไพรในการดูแลสุขภาพเบื้องต้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (p value = 0.006) ซึ่งผู้ที่มีโรคประจำตัวมีโอกาสในการใช้สมุนไพรในการดูแลสุขภาพเบื้องต้นมากกว่ากลุ่มคนที่ไม่มีโรคประจำตัว⁽²⁴⁾ นอกจากนั้นพบว่าการศึกษาของวิริยญา เมืองช้าง (2559) ศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการใช้สมุนไพรในการดูแลสุขภาพตนเองของประชาชนในอำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา พบว่า โรคประจำตัวมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการใช้สมุนไพรในการดูแลสุขภาพตนเองของประชาชนในอำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (p value = 0.042)⁽²⁵⁾

ด้านประวัติการเจ็บป่วยในรอบ 1 ปีที่ผ่านมา พบว่า ไม่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการใช้ผลิตภัณฑ์สมุนไพร (p value = 0.103) อาจเนื่องมาจากกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ไม่พบประวัติการเจ็บป่วยในรอบ 1 ปีที่ผ่านมาทำให้กลุ่มตัวอย่างอาจเลือกใช้หรือไม่ใช้ผลิตภัณฑ์สมุนไพรเพื่อดูแลหรือส่งเสริมสุขภาพของตนเอง สอดคล้องกับการศึกษาของวิไลลักษณ์ ภูประเสริฐ (2553) ได้ศึกษาการใช้ยาสมุนไพรของประชาชนในเมืองท่าพระบาท แขวงบอลิคำไซ สาธารณรัฐประชาธิปไตย

ประชาชนลาว พบว่า ภาวะสุขภาพและประสบการณ์ใช้ยาสมุนไพรไม่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการใช้ยาสมุนไพร⁽¹³⁾

ด้านการรับรู้ผ่านสื่อสิ่งพิมพ์ พบว่า มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการใช้ผลิตภัณฑ์สมุนไพรอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (p value = 0.02) อาจเนื่องมาจากสื่อสิ่งพิมพ์ (หนังสือพิมพ์/นิตยสาร/วารสาร/แผ่นพับ/ใบปลิว) เป็นแหล่งข้อมูลที่มีรายละเอียดมาก โดยมีเนื้อหาที่เป็นหลักวิชาการที่ถูกรวบรวมมาจากแหล่งข้อมูลที่น่าเชื่อถือ จึงทำให้พฤติกรรมของกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่อยู่ในระดับสูง ข้อมูลที่ได้แตกต่างจากการศึกษาของชนิตา มัททวงกูร และคณะ (2562) โดยศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการใช้สมุนไพรของประชาชนในเขตภาคีเจริญ พบว่า การรับรู้ผ่านสื่อสิ่งพิมพ์ไม่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการใช้สมุนไพรอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (p value = 0.271)⁽²²⁾

ปัจจัยด้านทัศนคติไม่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมที่ดีในการใช้ผลิตภัณฑ์สมุนไพร (p value = 0.652) โดยพบว่ากลุ่มตัวอย่างมีทัศนคติต่อการใช้ผลิตภัณฑ์สมุนไพรอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของวิไลวรรณ ชัยณรงค์ (2554) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการใช้สมุนไพรเพื่อการรักษาเบื้องต้นของประชาชนในเขตอำเภอธัญบุรี จังหวัดปทุมธานี พบว่า การใช้สมุนไพรเพื่อการรักษาเบื้องต้นของกลุ่มตัวอย่างร้อยละ 36.70 จากการวิเคราะห์ พบว่า ทัศนคติไม่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการใช้สมุนไพรเพื่อการรักษาเบื้องต้นของประชาชนในเขตอำเภอธัญบุรี จังหวัดปทุมธานี (p value = 0.068)⁽⁹⁾

ปัจจัยด้านความพึงพอใจมีความสัมพันธ์ทางบวกกับพฤติกรรมที่ดีในการใช้ผลิตภัณฑ์สมุนไพรอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (p value = 0.002) โดยพบว่ากลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีความพึงพอใจมากที่สุด คือ ผลิตภัณฑ์สมุนไพรมีมาตรฐานการผลิต เช่น มีสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา (อย.) รับรอง รองลงมา คือ มีการให้ข้อมูลเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์สมุนไพร และผลิตภัณฑ์สมุนไพรไม่มีส่วนผสมที่เป็นสารเคมีอันตรายร้ายแรง ตามลำดับ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของพระปลัดวีระนนท์ เจริญราช (2550) โดยศึกษาความพึงพอใจในการใช้ยาสมุนไพรของประชาชนในตำบลท่าวัง อำเภوتاวัง จังหวัดลพบุรี พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจในระดับมาก⁽²⁶⁾

ความเชื่อมั่นมีความสัมพันธ์ทางบวกกับพฤติกรรมที่ดีในการใช้ผลิตภัณฑ์สมุนไพรของบุคลากรอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (p value = 0.015) โดยพบว่ากลุ่มตัวอย่างมีความเชื่อมั่นต่อการใช้ผลิตภัณฑ์สมุนไพรอยู่ในระดับมาก (ร้อยละ 46.2) เนื่องจากความน่าเชื่อถือของผลิตภัณฑ์สมุนไพรทั้งในด้านกระบวนการผลิต การได้รับการรับรองมาตรฐาน และการวางจำหน่ายในร้านค้าที่ได้รับการรับรองมาตรฐานมีผลต่อความเชื่อมั่นในการใช้ผลิตภัณฑ์สมุนไพร กลุ่มตัวอย่างมีการได้รับข้อมูลจากหลายแหล่ง เช่น โฆษณา รัฐบาลมีการให้การสนับสนุนและจัดงานผลิตภัณฑ์สมุนไพร

จากคำบอกเล่าของผู้ที่เคยใช้ แต่พบว่าความน่าเชื่อถือของผู้ให้ข้อมูลมีผลต่อความเชื่อมั่นต่อการใช้ผลิตภัณฑ์สมุนไพรของบุคลากรมากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับรายงานผลการสำรวจการรับรู้ ความเชื่อมั่น และความนิยมเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์สมุนไพรและบริการด้านการแพทย์แผนไทยของผู้บริโภค ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2562 โดยสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ (2562) พบว่า ตัวอย่างมีความคิดเห็นว่าเป็นประเด็นด้านผลิตภัณฑ์สมุนไพรมีอิทธิพลต่อความเชื่อมั่นอยู่ในระดับมาก⁽¹⁷⁾

5.2 ข้อจำกัดของการวิจัย

การศึกษานี้ทำการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างบุคลากรมหาวิทยาลัยบูรพา ผู้วิจัยได้รับการตอบกลับแบบสอบถาม ร้อยละ 19.3 ซึ่งถือว่าอัตราการตอบกลับน้อย อาจเนื่องมาจากปัจจัยด้านระยะเวลาในการติดต่อล่วงหน้าเพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์ของงานวิจัยและขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลอาจไม่ต่อเนื่องกับช่วงเวลาในการรวบรวมข้อมูล ปัจจัยด้านจำนวนข้อคำถามที่ค่อนข้างมาก และขาดปัจจัยด้านการแจ้งเตือนหลังส่งแบบสอบถาม จึงทำให้ผลการศึกษาที่ได้ อาจไม่สามารถนำไปใช้ในการอ้างอิงในกลุ่มประชากรที่เป็นบุคลากรมหาวิทยาลัยบูรพาได้

การศึกษานี้ไม่มีการจำแนกระดับความน่าเชื่อถือของช่องทางการได้ยิน/รับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์สมุนไพร

5.3 ข้อเสนอแนะของการวิจัย

การศึกษานี้มีอัตราการตอบกลับน้อย ดังนั้นควรพัฒนารูปแบบการส่งแบบสอบถามและการติดตามการตอบกลับเพื่อแจ้งเตือนในภายหลัง

ควรจำแนกระดับความน่าเชื่อถือของช่องทางการได้ยิน/รับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์สมุนไพร เพื่อให้รู้ว่าความน่าเชื่อถือมีผลต่อการเลือกช่องทางในการได้ยิน/รับรู้ข่าวสาร ซึ่งอาจส่งผลกับพฤติกรรมการใช้ผลิตภัณฑ์สมุนไพร

ควรเผยแพร่และประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับผลิตภัณฑ์สมุนไพรให้แก่บุคลากรอย่างต่อเนื่องเพื่อการสร้างทัศนคติที่ดีต่อผลิตภัณฑ์สมุนไพร และส่งเสริมการใช้ผลิตภัณฑ์สมุนไพรของบุคลากร

5.4 สรุปผลการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างมีพฤติกรรมการใช้ผลิตภัณฑ์สมุนไพรอยู่ในระดับสูง โดยปัจจัยด้านความพึงพอใจ ความเชื่อมั่น และทัศนคติ อยู่ในระดับมากที่สุด มาก และปานกลาง ตามลำดับ ซึ่งปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อพฤติกรรมการใช้ผลิตภัณฑ์สมุนไพรอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ คือ เพศ การรับรู้ผ่านสื่อสิ่งพิมพ์ ปัจจัยด้านความพึงพอใจ และปัจจัยด้านความเชื่อมั่น ส่วนปัจจัยที่ไม่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการใช้ ผลิตภัณฑ์สมุนไพรของกลุ่มตัวอย่าง คือ ปัจจัยด้านทัศนคติ

บรรณานุกรม

1. ประธาน จานุสรณ์, ชื่นจิตร กองแก้ว. การรายงานเหตุการณ์ไม่พึงประสงค์จากยาสมุนไพร: การทบทวนวรรณกรรมอย่างเป็นระบบ. วารสารเภสัชกรรมไทย. 2019;11(4):708-30.
2. กระทรวงสาธารณสุข, องค์การภาครัฐ, องค์การภาคเอกชน. แผนแม่บทแห่งชาติว่าด้วยการพัฒนาสมุนไพรไทย ฉบับที่ 1 พ. ศ. 2560-2564.
3. กัญญาลักษณ์ สีสองสม, ณรงค์ ใจเที่ยง. ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการใช้ยาสมุนไพรในการดูแลสุขภาพตนเองของบุคลากรทางการแพทย์โรงพยาบาลแม่จันจังหวัดเชียงราย. วารสารกฎหมายและนโยบายสาธารณสุข. 2563;6:155-70.
4. บุญศรี เลิศวิริยจิตต์. ประสิทธิภาพของโปรแกรมสุขศึกษาต่อพฤติกรรมการใช้ยาสมุนไพรของนักศึกษาการแพทย์แผนไทยประยุกต์ [วิทยานิพนธ์]. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา; 2553.
5. กฤติเดช มิ่งไม้. ความรู้ทัศนคติและพฤติกรรมการใช้ยาสมุนไพรของผู้สูงอายุที่มีโรคเรื้อรังในอำเภอท่าเรือ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. วารสารวิชา มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช. 2560;36(2):56-69.
6. ฤทธิชัย พิมปา, มณีรัตน์ ธีระวัฒน์, นิรัตน์ อิมามิ, สุปรียา ต้นสกุล. พฤติกรรมการใช้ยาสมุนไพรของผู้ป่วยโรคเบาหวานจังหวัดกาญจนบุรี. วารสารวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี กรุงเทพฯ. 2557;30(3):14-25.
7. ปรีชา เนตรพุกกณะ, วาสนี วงศ์อินทร์. พฤติกรรมการใช้ยาสมุนไพรในโครงการกระเป๋ายาสมุนไพรของประชาชนอำเภอดอนสัก จังหวัดสุราษฎร์ธานี. วารสารสหเวชศาสตร์มหาวิทยาลัย ราชภัฏสวนสุนันทา. 2563;5(1):47-59.
8. พระราชบัญญัติผลิตภัณฑ์สมุนไพร พ.ศ. 2562 [อินเทอร์เน็ต]. 2562. Available from: <https://www.fda.moph.go.th/Herbal/SitePages/Document/Law01-Herbal-Act-01.pdf>.
9. วิไลวรรณ ชัยณรงค์. ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการใช้ยาสมุนไพรเพื่อการรักษาเบื้องต้นของประชาชน ในเขตอำเภอธัญบุรี จังหวัดปทุมธานี [วิทยานิพนธ์]: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์; 2554.
10. พัฒนา พรหมณี. แนวคิดเกี่ยวกับความพึงพอใจและการสร้างแบบสอบถามความพึงพอใจในงาน. วารสารวิชาการสมาคมสถาบันอุดมศึกษาเอกชนแห่งประเทศไทย(สสอท). 2563;26(1):59-66.
11. Rashrash M, Schommer JC, Brown LM. Prevalence and predictors of herbal

- medicine use among adults in the United States. *Journal of patient experience*. 2017;4(3):108-13.
12. ปิยทัศน์ ใจเย็น, ยุทธนา แยมคาย. ปัจจัยที่มีผลต่อความเชื่อมั่นในผลิตภัณฑ์สมุนไพรของประชาชน จังหวัดสุโขทัย. *วารสารการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก*. 2563;18:122-34.
  13. วิไลลักษณ์ ภูประเสริฐ. การใช้ยาสมุนไพรของประชาชนในเมืองท่าพระบาท แขวงบอลิคำไซ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว [วิทยานิพนธ์]. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยขอนแก่น; 2553.
  14. Lemeshow S, Hosmer DW, Klar J, Lwanga SK, World Health O. Adequacy of sample size in health studies / Stanley Lemeshow [et al.]. Chichester : Wiley; 1990.
  15. ธราดล เก่งการพานิช, ประสิทธิ์ ลีระพันธ์, มณฑา เก่งการพานิช, กาญจนา นันทะเสน, กรกนก ลัธธนันท์. ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการกินสมุนไพรเพื่อควบคุมระดับน้ำตาลในเลือดของผู้ป่วยเบาหวานชนิดที่ 2. *วารสารวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี กรุงเทพ*. 2558;31(1):13-25.
  16. ซาลินี พรตเจริญ. พฤติกรรมการดูแลสุขภาพตนเองของประชาชนในเขตเทศบาลเมือง จันทบุรี [วิทยานิพนธ์]: มหาวิทยาลัยบูรพา; 2556.
  17. กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก. รายงานผลการสำรวจการรับรู้ ความเชื่อมั่น และความนิยมเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์สมุนไพรและบริการด้านการแพทย์แผนไทยของผู้บริโภค ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2562. Available from: https://nph.dtam.moph.go.th/images/nph/document/survey_report.pdf.
  18. Rattanamanee N, Phasunon P. อัตราการตอบกลับของแบบสอบถามในงานวิจัยเชิงปริมาณ. *Journal of Humanities and Social Sciences Thonburi University*. 2562;13(3):181-8.
  19. Jiraporn K. Department of biostatistics and demography: Khonkaen University; 2012.
  20. นภสร ผ่องใส, ซวลิน อินทร์ทอง, ดวงทิพย์ สนธิเมือง, ภัทรศศิริ เหล่าจันทวงศ์, บดินทร์ ชาทะเวที. ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อพฤติกรรมการใช้ฟ้าทะลายโจรในการดูแลสุขภาพช่วงภาวะติดเชื้อโควิด-19 ของประชาชนในอำเภอดำรงวิทยะปาลัย จังหวัดสงขลา. *วารสารไทยโภชนาการ* คณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร. 2565;17(1):57-69.
  21. ปัทมา ศิริวรรณ. ความรู้ ทัศนคติ การรับรู้ และการใช้ยาสมุนไพร ของผู้ให้บริการและ

ผู้รับบริการในโรงพยาบาลแม่ทา อำเภอแม่ทา จังหวัดลำพูน [วิทยานิพนธ์]:
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์; 2559.

22. ชนิตา มัททวางกูร, ขวัญเรือน กำวิตุ, สุธิดา ดีหนู, สิริณัฐ สันวรรณกุล. ปัจจัยที่มี
ความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการใช้สมุนไพรของประชาชนในเขตภาคีเจริญ. วารสารพยาบาล
ศาสตร์ มหาวิทยาลัยสยาม. 2562;20(39):99-109.
23. ภิษณี วิจันท์ก. ความรู้ ทักษะ และพฤติกรรมการใช้ผลิตภัณฑ์สมุนไพรของประชาชนบ้าน
หนองบัวศาลา อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา. วารสารวิชาการสาธารณสุข.
2562;28(2):244-54.
24. ปุณณพัฒน์ ไชยเมล์, ต้ม บุญรอด, วิชาดา สิมลา. ปัจจัยที่มีผลต่อการใช้สมุนไพรในการดูแล
สุขภาพเบื้องต้น. วารสารสาธารณสุขมหาวิทยาลัยบูรพา. 2564;7(2):25-37.
25. วิริยญา เมืองช้าง. ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการใช้สมุนไพรในการดูแลสุขภาพ
ตนเองของประชาชนในอำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์; 2559.
26. พระปลัดวีระนนท์ เจริญราช. ความพึงพอใจในการใช้ยาสมุนไพรของประชาชนในตำบลท่าวุ้ง
อำเภอท่าวุ้ง จังหวัดลพบุรี: มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี; 2550.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย
เรื่อง พฤติกรรมการใช้ผลิตภัณฑ์สมุนไพรของบุคลากรในมหาวิทยาลัยบูรพา
Herbal Products Using Behavior Among Burapha University personnel

คำชี้แจง

แบบสอบถามนี้เป็นส่วนหนึ่งของรายวิชาโครงการวิจัย คณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา โดยคณะผู้จัดทำประกอบด้วย น.ส.นิอาภีละ หะยีนีเลาะ, น.ส.ณัฐชยา เทียงภักดี และ น.ส.พัชชาภา จิตตานุปัสน์ นิสิตเภสัชศาสตร์ สาขาเภสัชกรรมปฏิบัติและการบริหาร โดยมี ญญ.ดร.พรทิพย์ พามนตรี และ ภก.พศ.ดร.บุญดิศย์ วงศ์ศักดิ์ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาโครงการวิจัย วัตถุประสงค์การศึกษานี้ เพื่อศึกษาพฤติกรรมและปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการใช้ผลิตภัณฑ์สมุนไพรของบุคลากรในมหาวิทยาลัยบูรพา ผู้วิจัยจึงใคร่ขอความอนุเคราะห์ตอบแบบสอบถามนี้ตามความเป็นจริงเพื่อให้ผลการวิจัยนี้สมบูรณ์และสามารถนำข้อมูลที่ได้ไปประยุกต์ใช้ต่อไปในอนาคต โดยในส่วนข้อมูลที่มา ผู้วิจัยจะเก็บรักษาเป็นความลับอย่างเคร่งครัด และจะนำเสนอข้อมูลในภาพรวมเท่านั้น หากท่านมีข้อสงสัยหรือข้อเสนอแนะประการใดกรุณาติดต่อมาได้ที่ 091-0873606 (น.ส.นิอาภีละ หะยีนีเลาะ) หรือ 084-5175371 (ญญ.ดร.พรทิพย์ พามนตรี)

แบบสอบถามประกอบไปด้วย 6 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานทั่วไป	จำนวน	7	ข้อ
ส่วนที่ 2 แบบสอบถามด้านการรับรู้และการใช้ผลิตภัณฑ์สมุนไพร	จำนวน	8	ข้อ
ส่วนที่ 3 แบบสอบถามพฤติกรรมการใช้ผลิตภัณฑ์สมุนไพร	จำนวน	10	ข้อ
ส่วนที่ 4 แบบสอบถามทัศนคติต่อการใช้ผลิตภัณฑ์สมุนไพร	จำนวน	10	ข้อ
ส่วนที่ 5 ปัจจัยที่มีผลต่อความพึงพอใจในการใช้ผลิตภัณฑ์สมุนไพร	จำนวน	10	ข้อ
ส่วนที่ 6 ปัจจัยที่มีผลต่อความเชื่อมั่นในการใช้ผลิตภัณฑ์สมุนไพร	จำนวน	10	ข้อ

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผลิตภัณฑ์สมุนไพร หมายถึง ยาจากสมุนไพร รวมถึงยาแผนไทย ยาพัฒนาจากสมุนไพร ยาแผนโบราณ (ยาคน) ยาตามองค์ความรู้ทางเลือก

คำชี้แจง โปรดกรอกข้อมูลหรือเติมเครื่องหมาย ✓ ลงหน้าข้อความที่ตรงกับความเป็นจริงของท่านมากที่สุด

1. เพศ ☐ (0) ชาย ☐ (1) หญิง
2. อายุ.....ปี
3. จบการศึกษาสูงสุดในระดับ
☐ (0) ต่ำกว่าปริญญาตรี ☐ (1) ปริญญาตรี ☐ (2) ปริญญาโท
☐ (3) ปริญญาเอก ☐ (4) อื่น ๆ โปรดระบุ.....
4. อาชีพ
☐ (0) พนักงานสนับสนุนวิชาการ ☐ (1) คณาจารย์
☐ (2) อื่น ๆ โปรดระบุ.....
5. รายได้เฉลี่ยของท่าน (ต่อเดือน)
☐ (0) ไม่เกิน 10,000 บาท ☐ (1) 10,000-20,000 บาท
☐ (2) 20,001-30,000 บาท ☐ (3) 30,001-40,000 บาท
☐ (4) 40,001-50,000 บาท ☐ (5) 50,000 บาทขึ้นไป
6. โรคประจำตัว
☐ (0) ไม่มีโรคประจำตัว
☐ (1) มี (เลือกตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

☐ โรคเบาหวาน
☐ โรคไขมันในเลือดสูง
☐ โรคข้อเข่าเสื่อม
☐ โรคไต
☐ โรคหอบหืด
☐ โรคแผลในกระเพาะอาหาร
☐ โรคตับอักเสบ

☐ โรคความดันโลหิตสูง
☐ โรคหัวใจและหลอดเลือด
☐ โรคมะเร็ง
☐ โรคกรดไหลย้อน
☐ ท้องอืด ท้องเฟ้อ
☐ อื่น ๆ โปรดระบุ.....

7. ประวัติการเจ็บป่วยในรอบ 1 ปีที่ผ่านมา

☐ (0) ไม่มี☐ (1) มี (เลือกตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)☐ โรคระบบกล้ามเนื้อและกระดูก☐ โรคท้องร่วง☐ โรคกระเพาะอาหาร☐ โรคเกี่ยวกับระบบหายใจ☐ โรคเบาหวาน☐ อื่น ๆ โปรดระบุ.....☐ (2) ไม่สามารถระบุได้

ส่วนที่ 2 การรับรู้และการใช้ผลิตภัณฑ์สมุนไพร

คำชี้แจง โปรดเติมเครื่องหมาย ✓ ลงหน้าข้อความที่ตรงกับความเป็นจริงของท่านมากที่สุด

1. ท่านเคยได้ยิน/รับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์สมุนไพรหรือไม่

☐ (0) ไม่☐ (1) เคย ผ่านช่องทาง (เลือกได้มากกว่า 1 ข้อ)☐ สื่อโทรทัศน์☐ งานประชุมวิชาการ/อบรม สัมมนา/ศึกษาดูงาน☐ สื่อวิทยุ☐ เฟซบุ๊ก (Facebook)☐ ไลน์ (Line)☐ ทวิตเตอร์ (Twitter)☐ ยูทูบ (Youtube)☐ ป้ายประกาศ☐ บุคคลในครอบครัว/เพื่อนร่วมงาน☐ บุคลากรด้านสาธารณสุข☐ งานแสดงสินค้า/งานนิทรรศการ☐ บุษขายของตามห้างสรรพสินค้า☐ สื่อสิ่งพิมพ์ (หนังสือพิมพ์/นิตยสาร/วารสาร/แผ่นพับ/ใบปลิว)

2. ท่านเคยใช้ผลิตภัณฑ์สมุนไพรหรือไม่

☐ (0) ไม่เคยใช้ เพราะสาเหตุใด (ตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ)☐ ไม่มั่นใจเรื่องคุณภาพของวัตถุดิบ☐ ไม่เชื่อว่าใช้ได้ผลจริง☐ กลัวผลข้างเคียงที่เกิดจากการใช้ผลิตภัณฑ์สมุนไพร☐ ผลิตภัณฑ์สมุนไพรมีการทดลอง หรือมีงานวิจัยรับรองไม่มากนัก☐ บรรจุภัณฑ์ไม่ได้มาตรฐาน หรือไม่มีฉลากที่น่าเชื่อถือ

☐ อื่น ๆ โปรดระบุ.....

** หลังจากตอบแล้วโปรดข้ามแบบสอบถามไปส่วนที่ 4**

☐ (1) เคยใช้ (ตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ)

☐ กระชาย	☐ กระเทียม	☐ กระเทียม
☐ กวาวเครือขาว	☐ กานพลู	☐ ขิง
☐ ขมิ้นชัน	☐ ขี้เหล็ก	☐ ดีปลี
☐ เถาวัลย์เปรียง	☐ ทองพันชั่ง	☐ บัวบก
☐ บัวหิมะ	☐ บอระเพ็ด	☐ ไพล
☐ พลุขาว	☐ เพชรสังฆาต	☐ พริก
☐ พริกไทย	☐ พญายอ	☐ พลุ
☐ ฟ้าทะลายโจร	☐ มะกรูด	☐ มะขามป้อม
☐ มะแว้ง	☐ มะระ	☐ รากจืด
☐ ว่านหางจระเข้	☐ เสดดพังพอน	☐ หน้่าหวาน
☐ อัญชัน	☐ กำกึกเผ็ญ	☐ ยาเขียว
☐ ยาตรีผลา	☐ ยาหอม	
☐ ยาหวานขง/ยาขมขงยาสตรี		
☐ อื่น ๆ โปรดระบุ.....		

3. สถานที่ซื้อผลิตภัณฑ์สมุนไพร (ตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ)

☐ (0) ร้านสะดวกซื้อ	☐ (1) ร้านค้าทั่วไป
☐ (2) ห้างสรรพสินค้า	☐ (3) ร้านขายยา
☐ (4) งานประชุมวิชาการ/อบรม/สัมมนา/สถานที่ดูงาน	
☐ (5) งานแสดงสินค้า/งานนิทรรศการ	☐ (6) ซื้อออนไลน์
☐ (7) อื่น ๆ โปรดระบุ.....	

4. ปัจจัยใดที่มีผลต่อท่านมากที่สุดในการซื้อผลิตภัณฑ์สมุนไพร (เลือกตอบได้ 1 ข้อ)

☐ (0) ราคาไม่แพง	☐ (1) ต้องการสนับสนุนการใช้ยาสมุนไพร
☐ (2) หาซื้อง่าย สะดวก	☐ (3) กลัวอันตรายจากการใช้ยาแผนปัจจุบัน
☐ (4) การโฆษณา	☐ (5) เชื่อมั่นในประสิทธิภาพของยาสมุนไพร
☐ (6) อื่น ๆ โปรดระบุ.....	

1. ค่าใช้จ่ายในการซื้อผลิตภัณฑ์สมุนไพรในแต่ละครั้งเป็นเงินเท่าไร

☐ (0) ต่ำกว่า 100 บาท	☐ (1) 100-500 บาท
☐ (2) 501-1,000 บาท	☐ (3) 1,001-1,500 บาท
☐ (4) มากกว่า 1,500 บาท	

1. ความถี่ในการซื้อผลิตภัณฑ์สมุนไพรแต่ละปีเป็นจำนวนกี่ครั้ง

☐ (0) ทุกเดือน	☐ (1) ทุก 3 เดือน	☐ (2) ทุก 6 เดือน
☐ (3) 1 ครั้งต่อปี	☐ (4) อื่น ๆ โปรดระบุ	

1. ความถี่ในการใช้ผลิตภัณฑ์สมุนไพร

☐ (0) ทุกวัน	☐ (1) ทุกสัปดาห์	☐ (2) ทุกเดือน
☐ (3) ทุก 3 เดือน	☐ (4) ทุก 6 เดือน	☐ (5) 1 ครั้งต่อปี
☐ (6) อื่น ๆ โปรดระบุ.....		

1. ปัจจุบันท่านยังใช้ผลิตภัณฑ์สมุนไพรอยู่หรือไม่

- ☐ (0) ไม่ใช่
- ☐ (1) ใช่

ส่วนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับพฤติกรรมการใช้ผลิตภัณฑ์สมุนไพร

คำชี้แจง โปรดเติมเครื่องหมาย ✓ ลงหน้าข้อความที่ตรงกับความเป็นจริงของท่านมากที่สุด

ตารางที่ 4.15 แบบสอบถามเกี่ยวกับพฤติกรรมการใช้ผลิตภัณฑ์สมุนไพร

รายละเอียด	ระดับการปฏิบัติ				
	มากที่สุด (5)	มาก (4)	ปาน กลาง (3)	น้อย (2)	น้อย ที่สุด (1)
1. ท่านใช้ผลิตภัณฑ์สมุนไพรในการดูแลสุขภาพตนเอง					
2. ท่านแนะนำญาติ เพื่อน หรือคนอื่น ๆ ให้ใช้ผลิตภัณฑ์สมุนไพร					
3. ท่านจะใช้ผลิตภัณฑ์สมุนไพรเมื่อมีข้อมูลยืนยันประสิทธิภาพอย่างชัดเจน					
4. ท่านใช้ผลิตภัณฑ์สมุนไพรโดยมีการสอบถามหรือปรึกษาการใช้ผลิตภัณฑ์สมุนไพรกับแพทย์ พยาบาล เภสัชกร แพทย์แผนไทย หรือบุคลากรทางการแพทย์					
5. ท่านอ่านฉลากบนผลิตภัณฑ์สมุนไพรทุกครั้งก่อนใช้					
6. ท่านใช้ผลิตภัณฑ์สมุนไพรในการรักษาเวลาที่มีอาการเจ็บป่วยที่ไม่รุนแรง					
7. ท่านใช้ผลิตภัณฑ์สมุนไพรร่วมกับยาแผนปัจจุบันในการรักษาโรค					
8. ท่านศึกษาหาความรู้เบื้องต้นในการเลือกใช้ผลิตภัณฑ์สมุนไพร					
9. เมื่อท่านเห็นโฆษณาเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์สมุนไพรท่านจะศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมจากแหล่งที่น่าเชื่อถือก่อนซื้อใช้					
10. ท่านเลือกซื้อผลิตภัณฑ์สมุนไพรในสถานที่ที่น่าเชื่อถือและถูกต้องตามกฎหมาย					

ส่วนที่ 4 แบบสอบถามด้านทัศนคติต่อการใช้ผลิตภัณฑ์สมุนไพร

คำชี้แจง โปรดเติมเครื่องหมาย ✓ ลงหน้าข้อความที่ตรงกับความเป็นจริงของท่านมากที่สุด

ตารางที่ 4.16 แบบสอบถามด้านทัศนคติต่อการใช้ผลิตภัณฑ์สมุนไพร

คำถาม	ความคิดเห็น		
	เห็นด้วย (3)	ไม่แน่ใจ (2)	ไม่เห็นด้วย (1)
1. ท่านเชื่อว่าผลิตภัณฑ์สมุนไพรใช้รักษาโรคได้อย่างมีประสิทธิภาพ			
2. ผลิตภัณฑ์สมุนไพรบางชนิดสามารถใช้แทนยาแผนปัจจุบันได้			
3. วัยหนุ่มสาวเมื่อไม่สบายรักษาด้วยผลิตภัณฑ์สมุนไพรเป็นเรื่องล้าสมัย			
4. ท่านจะเลือกใช้ผลิตภัณฑ์สมุนไพรจากการแนะนำของบุคลากรทางการแพทย์			
5. ท่านเลือกแนะนำผู้อื่นให้ยาจากสารเคมีสังเคราะห์มากกว่าผลิตภัณฑ์สมุนไพรเพราะมีประสิทธิภาพในการรักษาโรคดีกว่า			
6. ท่านจะไม่ใช้ผลิตภัณฑ์สมุนไพรรักษาอาการเจ็บป่วยของท่านเพราะไม่มั่นใจในความปลอดภัย			
7. ท่านเลือกใช้ผลิตภัณฑ์สมุนไพรในการรักษาโรค เนื่องจากทำให้เกิดพิษ และอาการข้างเคียงน้อยกว่ายาจากสารเคมีสังเคราะห์			
8. การใช้ผลิตภัณฑ์จากสมุนไพรในผู้ป่วยที่มีโรคประจำตัวเรื้อรังเป็นเรื่องที่ไม่เหมาะสม			
9. ในปัจจุบันมีเทคโนโลยีสูงในการผลิตผลิตภัณฑ์สมุนไพรให้ได้มาตรฐาน			

10.ผลิตภัณฑ์สมุนไพรสามารถรักษาโรคต่าง ๆ ได้อย่างปลอดภัยตามการใช้ให้ถูกชนิดและถูกวิธี			

ส่วนที่ 5 ปัจจัยที่มีผลต่อความพึงพอใจในการใช้ผลิตภัณฑ์สมุนไพร

คำชี้แจง โปรดเติมเครื่องหมาย ✓ ลงหน้าข้อความที่ตรงกับความเป็นจริงของท่านมากที่สุด

ตารางที่ 4.17 ปัจจัยที่มีผลต่อความพึงพอใจในการใช้ผลิตภัณฑ์สมุนไพร

ประเด็น	ระดับความอิทธิพลที่มีผลต่อความพึงพอใจ			
	มากที่สุด (4)	มาก (3)	น้อย (2)	น้อยที่สุด (1)
1. คุณประโยชน์/สรรพคุณ				
2. ไม่มีส่วนผสมที่เป็นสารเคมีอันตรายร้ายแรง				
3. มีมาตรฐานการผลิต เช่น มี อย.รับรอง				
4. ผลิตจากพืชที่ปลูกแบบอินทรีย์				
5. ความเหมาะสมของราคา				
6. รูปแบบของผลิตภัณฑ์สมุนไพร				
7. ความสะดวกในการซื้อผลิตภัณฑ์สมุนไพร				
8. การให้ข้อมูลเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์สมุนไพร				
9. ได้ผลดีจริงตามสรรพคุณที่ระบุ				
10. การออกแบบบรรจุภัณฑ์				

ส่วนที่ 6 ปัจจัยที่มีผลต่อความเชื่อมั่นต่อการใช้ผลิตภัณฑ์สมุนไพร

คำชี้แจง โปรดเติมเครื่องหมาย ✓ ลงหน้าข้อความที่ตรงกับความเป็นจริงของท่านมากที่สุด

ตารางที่ 4.18 ปัจจัยที่มีผลต่อความเชื่อมั่นต่อการใช้ผลิตภัณฑ์สมุนไพร

ประเด็น	ระดับอิทธิพลที่มีผลต่อความเชื่อมั่น			
	มากที่สุด (4)	มาก (3)	น้อย (2)	น้อยที่สุด (1)
1. มีสรรพคุณ/คุณประโยชน์/ผลลัพธ์เทียบเท่ายาแผนปัจจุบันหรือผลิตภัณฑ์ที่ได้จากการสังเคราะห์				
2. ผลข้างเคียงน้อยกว่ายาแผนปัจจุบัน/ผลิตภัณฑ์จากการสังเคราะห์				
3. กระบวนการผลิตที่น่าเชื่อถือได้มาตรฐาน				
4. ผลิตภัณฑ์สมุนไพรได้รับการรับรองมาตรฐาน				
5. วางจำหน่ายในร้านค้าหรือหน่วยงานที่ได้รับการรับรองมาตรฐาน				
6. ฟรีเซนต์อร์ เช่น ดารา เน็ตไอดอล ที่โฆษณาผลิตภัณฑ์สมุนไพร				
7. รัฐบาลให้การสนับสนุน หรือจัดงานแสดงผลิตภัณฑ์สมุนไพร				
8. คำบอกเล่าของผู้ที่เคยใช้ผลิตภัณฑ์สมุนไพร				
9. ยี่ห้อผลิตภัณฑ์สมุนไพร				
10. ความน่าเชื่อถือของผู้ให้ข้อมูล				

ภาคผนวก ข

เอกสารรับรองผลการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยบูรพา

สำเนา

ที่ IRB1-004/2565

เอกสารรับรองผลการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์
มหาวิทยาลัยบูรพา

คณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยบูรพา ได้พิจารณาโครงการวิจัย

รหัสโครงการวิจัย : HS082/2564

โครงการวิจัยเรื่อง : พฤติกรรมการใช้ผลิตภัณฑ์สมุนไพรของบุคลากรในมหาวิทยาลัยบูรพา

หัวหน้าโครงการวิจัย : นางสาวพรทิพย์ พามนตรี

หน่วยงานที่สังกัด : คณะเภสัชศาสตร์

คณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยบูรพา ได้พิจารณาแล้วเห็นว่า โครงการวิจัยดังกล่าวเป็นไปตามหลักการของจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ โดยที่ผู้วิจัยเคารพสิทธิและศักดิ์ศรีในความเป็นมนุษย์ไม่มีการล่วงละเมิดสิทธิ สวัสดิภาพ และไม่ก่อให้เกิดอันตรายแก่ตัวอย่างการวิจัยและผู้เข้าร่วมโครงการวิจัย

จึงเห็นสมควรให้ดำเนินการวิจัยในขอบข่ายของโครงการวิจัยที่เสนอได้ (ดูตามเอกสารตรวจสอบ)

1. แบบเสนอเพื่อขอรับการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ ฉบับที่ 2 วันที่ 25 เดือน ธันวาคม พ.ศ. 2564
2. เอกสารโครงการวิจัยฉบับภาษาไทย ฉบับที่ 1 วันที่ 25 เดือน ธันวาคม พ.ศ. 2564
3. เอกสารชี้แจงผู้เข้าร่วมโครงการวิจัย ฉบับที่ 1 วันที่ 25 เดือน ธันวาคม พ.ศ. 2564
4. เอกสารแสดงความยินยอมของผู้เข้าร่วมโครงการวิจัย ฉบับที่ - วันที่ - เดือน - พ.ศ. -
5. เอกสารแสดงรายละเอียดเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ฉบับที่ 1 วันที่ 25 เดือน ธันวาคม พ.ศ. 2564
6. เอกสารอื่น ๆ ฉบับที่ - วันที่ - เดือน - พ.ศ. -

วันที่รับรอง : วันที่ 26 เดือน มกราคม พ.ศ. 2565

วันที่หมดอายุ : วันที่ 26 เดือน มกราคม พ.ศ. 2566

ลงนาม รองศาสตราจารย์วิทวัส แฉ่งเอี่ยม

(รองศาสตราจารย์วิทวัส แฉ่งเอี่ยม)

ประธานคณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยบูรพา

ชุดที่ 1 (กลุ่มคลินิก/ วิทยาศาสตร์สุขภาพ/ วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี)

ภาคผนวก ค
แบบฟอร์มรายงานการเงิน

รายงานสรุปการเงิน
โครงการวิจัยประเภทงบประมาณเงินรายได้คณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา
ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2564 มหาวิทยาลัยบูรพา

ชื่อโครงการ พฤติกรรมการใช้ผลิตภัณฑ์สมุนไพรของบุคลากรในมหาวิทยาลัยบูรพา
ชื่อหัวหน้าโครงการวิจัยผู้รับทุน ภาณุ.ดร.พรทิพย์ พามนตรี
รายงานในช่วงตั้งแต่วันที่ 1 ตุลาคม 2564 ถึงวันที่ 30 เมษายน 2565
ระยะเวลาดำเนินการ 0 ปี 7 เดือน ตั้งแต่วันที่ 1 ตุลาคม 2564

รายรับ

จำนวนเงินที่ได้รับ (100%) 9,000 บาท เมื่อวันที่ 18 มกราคม 2565

รายจ่าย

รายการ	งบประมาณที่ตั้งไว้	งบประมาณที่ใช้จริง	จำนวนเงินคงเหลือ/เกิน
1. ค่าตอบแทน	-	-	-
2. ค่าจ้าง	-	-	-
3. ค่าวัสดุ	6,000 บาท	6,000 บาท	0 บาท
4. ค่าใช้สอย	3,000 บาท	3,000 บาท	0 บาท
5. ค่าครุภัณฑ์	-	-	-
6. ค่าใช้จ่ายอื่น ๆ	-	-	-
รวม	9,000 บาท	9,000 บาท	0 บาท

(.....

 อาจารย์ที่ปรึกษาโครงการวิจัย

ภาคผนวก ง

เอกสารการตรวจสอบการคัดลอกของจุลินทรีย์โดยใช้โปรแกรมอักขราวิสุทธิ์

Plagiarism Checking Report

Created on Apr 19, 2022 at 20:40 PM

Submission Information

ID	SUBMISSION DATE	SUBMITTED BY	ORGANIZATION	FILENAME	STATUS	SIMILARITY INDEX
2513114	Apr 19, 2022 at 20:40 PM	60210189@go.buu.ac.th	มหาวิทยาลัยบูรพา	โครงการวิจัยทางเภสัชศาสตร์ เรื่อง พฤติกรรมการใช้ผลิตภัณฑ์สมุนไพรของบุคลากรในมหาวิทยาลัยบูรพา.pdf	Completed	10.49 %

Match Overview

Show 25 entries

Search:

NO.	TITLE	AUTHOR(S)	SOURCE	SIMILARITY INDEX
1	Factors Related with Herbal Consumption Behavior of People in Pratchangtok Community, Thaburi Sub-district, Thasala District, Nakhon Si Thammarat Province	เพชรณี, ลาโรจน์	วารสารวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี สุพรรณบุรี	1.96 %
2	Factors related to self-treatment with herbal medicine of Maechan hospital, Chiang Rai	Chaitiang, Narong	วารสารกฎหมายและนโยบายสาธารณสุข	1.67 %
3	พฤติกรรมการใช้ยาสมุนไพรของผู้มีโรคเบาหวาน จังหวัดกาญจนบุรี HERBAL USING BEHAVIORS AMONG DIABETES, KANCHANABURI PROVINCE	พิมพ์ปา, ฤทธิชัย	วารสารวิจัยสุขภาพและการพยาบาล (วารสารวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี กรุงเทพ)	1.34 %
4	Development of herbal business model in SakonNakhon Province	ศิริทิพย์, ไกรศรี	วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต	0.78 %
5	Factors Affecting People's Trustworthiness in Herbal Products in Sukhothai Province	Piyatas Jaiyen	วารสารการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก	0.77 %
6	Factors Associated with Herbal Medicinal Products Use Behavior among People in Nong Bua Sala Village, Nakhon Ratchasima Province	Wichantuk, Pitsanee	วารสารวิทยาลัยพยาบาลพระปกเกล้า จันทบุรี	0.70 %
7	Knowledge Attitude and Herbal Usage Behaviors among Older People with Chronic Diseases in Tha Ruea District, Phra Nakhon Si Ayutthaya Province	มิ่งไม้, กฤติเดช	วารสารวิจัย มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา	0.65 %
8	HEALTH LITERACY FACTORS AFFECTING HERBAL USE BEHAVIOR TOWARDS SELF - CARE AMONG PATIENTS WITH CHRONIC DISEASES WHO COME TO THE SERVICES AT HUAI KOENG HOSPITAL, UDONTANI PROVINCE	นิตยา, สักดิ์ชัย	วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี	0.45 %
9	Documentary Research on Health Education and Health Promotion: Lesson learned from original research articles and master thesis during 2011 to 2017	Mukem, Suwanna	วารสารสุขศึกษา	0.36 %
10	Adverse Events Reporting for Herbal Medicines: A Systematic Review	จางสรณ์, ประธาน	วารสารเภสัชกรรมไทย	0.32 %
11	ทัศนคติของผู้ชายในอำเภอเมืองเชียงใหม่ต่อผลิตภัณฑ์สมุนไพรบำรุงผิวหน้า, Attitude of men in Amphoe Mueang Chiang Mai towards herbal facial care products	ภมรย์ สกุลเสวีวัฒนา	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่	0.31 %
12	FACTORS RELATING TO BEHAVIOR IN USING HERBS FOR SELF HEALTH CARE OF PEOPLE IN MUENG DISTRICT, LAMPANG PROVINCE	Kleebbua, Suvapee	วารสารการบริหารนิติบุคคลและนิติกรรมท้องถิ่น	0.31 %
13	https://kb2tmp.psu.ac.th/psukb/bitstream/2010/7287/7/Chapter3.pdf	kb2tmp.psu.ac.th	kb2tmp.psu.ac.th_nutch	0.29 %
14	Knowledge, Attitude and Behavior on Herbs Using among Diabetic and Hypertensive Patients at Family Practice Center, Phra Nakhon Si Ayutthaya Hospital	เพชรจันทร์, พนธกร	วารสารสมาคมเวชศาสตร์ป้องกันแห่งประเทศไทย	0.29 %
15	Factors Related Local Herbal Use Behavior Towards Self Care among Village Health Volunteers in Mae-Rai, Mae-Jan District, Chiang-Rai	Wetchakul, Palika	วารสารวิจัยราชภัฏเชียงใหม่	0.28 %